

A Dunaszerdahelyi járás helységneveinek vizsgálata

Jelige: „Csallóköz szívében“

Tartalomjegyzék

1 Bevezetés	2
2 Névтан.....	3
2.1 A helynevek keletkezéséről.....	4
3 A magyar helynévkutatás vázlatos története.....	4
4 A szlovák névtudomány fejlődése.....	6
5 A Dunaszerdahelyi járás rövid története.....	8
6 Betelepítések és telepes falvak a Csallóközben	9
7 A Dunaszerdahelyi járás helységneveinek szerkezeti vizsgálata.....	11
7.1 Funkcionális-szemantikai vizsgálat	13
7.2 Lexikális-morfológiai vizsgálat.....	17
7.3 Keletkezéstörténeti vizsgálat.....	21
8 A Dunaszerdahelyi járás helységneveinek szlovák változatai.....	25
8.1 A fordításról általában.....	25
8.1.1 Tükörfordítás	26
8.1.2 A szlovák név új motiváción alapul	28
9 Befejezés	30
10 Adattár.....	31
Resume	53
Felhasznált irodalom	54

1 Bevezetés

A nevek eredeztetése, a névadás motivációja, indítékai a széles nagyközönség számára is a legértékesebb és legszínesebb részei a nyelvtudománynak (KÁZMÉR 1993, 18). Ez a megállapítás igaz az onomasztika egész kutatási területére, beleértve a helynévkutatást is.

Munkám témájául azért választottam a Dunaszerdahelyi járás településeinek névvizsgálatát, mert csallóköziként és felvidéki magyarként is egyaránt fontosnak tartom, hogy ismerjük a minket körülvevő települések múltját és neveinek eredetét.

Dolgozatom elején egy rövid áttekintést adok a névtanról, a helynévkutatás történetéről, valamint a vizsgált terület történelméről. Egy fejezet erejéig kitértem az első Csehszlovák Köztársaság idején történő betelepítésekre is, mivel a vizsgált névanyagban megtalálható pár telepes falu is. Munkám fő témájának a településnevek funkcionális és szemantikai vizsgálatát tartom, melyhez a téma talán legelismertebb szakemberének HOFFMANN Istvánnak a kategorizálását vettem alapul. HOFFMANN újszerű feldolgozása merőben más szempontból közelítette meg a településnevek csoportosítását. Ezen újfajta megközelítés lényege, hogy összegezte, megvizsgálta elődei munkáinak használhatóságát valamint hátrányukat is, és létrehozta saját rendszerezését, mely nagyszámú mikrotoponímiai anyag feldolgozására is alkalmas (HOFFMANN 2007, 41). A névszerkezeti elemzés alapjának a névrészt tekintette.

Dolgozatom következő fejezete a Dunaszerdahelyi járásban található helynevek konkrét elemzését tartalmazza, érintve az egy- és kételemű helyneveket (funkcionális felosztás), valamint BENKŐ Loránd munkája alapján a szemantikai részt dolgoztam fel. A lexikális-morfológiai, valamint a keletkezéstörténeti vizsgálathoz ANGYAL László munkáját vettem alapul.

Szakedolgozatom záró része tartalmazza az adattárat, amelyben fel vannak tüntetve a települések hivatalos magyar és szlovák nevei, valamint a neveiknek változatai időrendi sorrendben. Az adattári részt tekintem munkám fő részének, mivel ez szolgál alapul a funkcionális-szemantikai valamint a lexikai-morfológiai szempontú vizsgálatokhoz. A kutatók közül eddig kevesen foglalkoztak a felvidéki helynevek ilyen fajtájú kutatásával. Ezen munkák közül szeretném kiemelni TÖRÖK Tamás: *Települések az Alsó-Ipoly mentén*, valamint ANGYAL László: *Szinkrón nyelvészeti módszerek alkalmazása a helynévkutatásban* című tanulmányokat, melyek átfogó képet adnak egy térség helyneveinek elemzéséről.

2 Névтан

„A névtan tudománytörténeti léptékkal mérve nem túl nagy múltú diszciplína. Kései önállósodása jelzi, hogy megjelenésével mind hazai, mind pedig a nemzetközi tudományosságban csak a 20. század elejétől számolhatunk” (HAJDÚ 1994, 23).

A névtan vagy onomasztika határok nélküli tudomány, mivel vizsgálati területe nem szűkíthető le egy-egy résztudományra. Érinti a történettudományt, a földrajztudományt, a közigazgatást, az irodalomtudományt, a szemiotikát stb.

Természetesen elsősorban nyelvészeti diszciplína, mivel elemei, a nevek-nyelvi jelek.

Neveket a közösség normái szerint egyének alkotnak. A megnevezések, elnevezések, névadások a nyelv meglévő szókincse, adottságai mellett tapasztalatainkat és gondolatainkat is tükrözik.

Neveket általában új dolgoknak és fogalmaknak kell adni, de előfordul, hogy a meglévő dolgok azért kapnak új nevet, mert valamilyen változás kapcsán a névadók új korszakot, időszakot, szemléletet akarnak ezzel elérni.

„Öt-hatezer évvel ezelőtt élt egyiptomiaknál kell keresni a névtudomány csíráit, hiszen fölirataikban ők különböztették meg a tulajdonneveket a közszavakból, amikor az istenek és a fáraók neveit keretbe foglalták, majd később a papiruszokra vörös festékekkel írtak” (HAJDÚ 1994, 24).

A névtan önálló jellegét elsősorban világosan körülhatárolható kutatási területe fejezi ki. Módszerei természetesen nem kizárólagosan a névtudományra jellemzőek. Alapul kell vennünk a nyelvtudományt, a néprajztudományt, a történettudományt és a pszichológiát is. A szoros kölcsönhatás ellenére ma már határozottan állítható, hogy e tudomány önálló diszciplína, s az a feladata, hogy éppen úgy, mint a történettudomány, a néprajztudomány, a szociológia, a nyelvtudomány stb. a nép múltjáról, jelenéről, életének, szokásainak változásairól adjon képet.

A névtudomány által leggyakrabban vizsgált névfajták:

- **személynevek** (kereszt- vagy családnév, ragadványnevek)
- **helynevek** (utcanévek, folyónevek, hegynevek, külterületi nevek, földrajzi nevek)
- **állatnevek**
- **írói és művészi névadás**
- **intézménynevek.**

2.1 A helynevek keletkezéséről

A nyelvtudomány gazdag eszköztárának, összetett elemzési módszereinek felhasználásával a helynévkutatók bizonyították, hogy a nevek jelentésének, stílusának, használatuk szociális hátterének stb. kérdései külön-külön is teljes elemzési síkot alkotnak. Ha azonban a helynevek rendszerszerűségét, belső összefüggéseit, a rendszer működését és változását akarjuk elsősorban bemutatni, olyan elemzési keretet kell kijelölnünk, amely mind a helynevek névsége, azaz tulajdonnévi jellege, mind általában nyelvi jel voltuk szempontjából a legmeghatározóbbnak tűnik. A nevekre vonatkozó speciális és a nyelvvel kapcsolatos általános kutatások egyaránt azt mutatják, hogy a funkcionális szempontú szerkezeti elemzés felel meg leginkább ennek a követelménynek. Egyfajta funkcionális-szerkezeti analízis szolgálhat tehát elsősorban kiindulópontul egy olyan homogén helynévelemzési modell kialakításához, amelynek keretében egyidejűleg kell bemutatnunk a helynévi kategória közös sajátosságait s a rendszer belső összetettségét (HOFFMANN 2007, 15).

„A funkcionális és a szerkezeti szempontú elemzés – akár szinkrón, akár diakrón megközelítésben – látszólag távol áll a helynevek kialakulásának általános kérdéskörétől. A névkeletkezés a nyelvtudomány más részterületeivel mutat szorosabb összefüggést: legszélesebben a nyelvfilozófia, az általános nyelvészet, a névelmélet, a nyelvpszichológia adhat leginkább szempontokat a kutatás számára. A tudománytörténeti áttekintésben láthattuk, hogy a legtöbb helynévtipológia a név kialakulásának sajátosságait veszi az osztályozás alapjául. Ez már önmagában is elég jelentős indíték arra, hogy a helynévkeletkezésnek és a helynévrendszerek strukturális-funkcionális jellemzőinek a kapcsolatait áttekintsük. A helynevek születésének és nyelvi jellegzetességeinek összefüggéseit más oldalról is látni fogjuk a továbbiakban” (HOFFMANN 2007, 15).

3 A magyar helynévkutatás vázlatos története

A helynevek kutatásának története nálunk a 19. század második felében kezdődött. Vannak gyakorlati célú forrásmunkák korábbról is, a 18. század végéről, amelyek az ország lakott helyeinek felsorolását tartalmazzák. Ezek közül ki kell emelni az 1808-ban megjelent nagyszabású munkát, LIPSZKY, Joannes: *Repertorium locorum... Hungariae* című művét, melynek majdnem ezer lapnyi terjedelemben betűrendbe szedve felsorolja az akkori Magyarország valamennyi lakott helyének, számos vízének és hegyének a nevét. Nagyon részletes és megbízható térkép egészíti ki.

1850 és 1853 között RÉVÉSZ Imre az *Új Magyar Múzeum* című folyóirat hasábjain több ezer névre kiterjedő helynévanyagát teszi közzé, és ő hívja fel elsőnek a figyelmet a földrajzi nevek nyelvészeti és településtörténeti fontosságára. PESTY Frigyes nevéhez fűződik az az egész országra kiterjedő helynévgyűjtés, amely egy milliónál is több adatot tartalmaz.

A század végén megkezdődik a történeti források kiaknázása, a régi oklevelek anyagának gyűjtése. A legfontosabb idevágó forrásmunkák ORTVAY Tivadar: *Magyarország történeti vízrajza* és CSÁNKI Dezső: *Magyarország történeti földrajza a Hunyadiak korában*.

A 20. század 30-as éveiben bontakozik ki egy történész irányzat, amely egyes területek településtörténetéhez bőven kiaknázza a földrajzi nevek tanulságait is. Ennek az irányzatnak a legnagyobb szabású alkotása talán GYÖRFFY György: *Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza*. Történeti és nyelvtörténeti célokra használja fel a helynevek tanulságait MELICH János: *A honfoglaláskori Magyarország* című könyvében, valamint számos cikkében közöl figyelemre méltó névmagyarázásokat.

A magyar névkutatásnak legkiemelkedőbb alakja kétségtelenül KNIEZSA István. Számos nyelvemlék névanyagát azonosította, sok terület helyneveit magyarázta meg. Kitűnő magyar nyelvtörténeti, általános névtani, szlavisztikai, sőt román nyelvi ismeretei, valamint nagyszerű invenciója, tudós kritikai érzéke és tárgyilagossága megóvtak a névmagyarázás számos buktatóját.

A huszadik század második felében BENKŐ Lóránd, LŐRINCZE Lajos, KÁZMÉR Miklós és INCZEFI Géza a névtudományt már nem a történelem, településtörténet és nyelvtörténet segédtudományának, hanem önálló nyelvészeti stúdiumnak tekintik. A névélettani szempontokat LŐRINCZE Lajos: *Földrajzi neveink élete* című tanulmány összegezte.

„Az 1970-es és 80-as években számos további értékes, alapvető névtani értekezés, szótár, összefoglalás jelent meg, mint KÁZMÉR Miklós: *A falu a magyar helynevekben*. Újra fellendült a helynevek gyűjtése intézményesen és teljességre törekedve. KERECSENYI Edit, MARKÓ Imre Lehel, ÖRDÖG Ferenc és számos más lelkes pedagógus munkájából. PAPP László és VÉGH József irányításával jelent meg egy tekintélyes kötet, amely valmennyi zalai község lehetőleg teljes mai helynévanyagát tartalmazza az egyes községek térképeivel együtt” (KÁLMÁN, 1996, 26).

„A magyar helynévkutatások jó évszázados etimológiai irányú vizsgálódásainak nagyszabású összefoglalásaként jelentette meg KISS Lajos a *„Földrajzi nevek etimológiai*

szótárá”-) (1. kiadás:1978, ez ideig utolsó, 4., bővített és javított kiadása két kötetben: 1998). A csodálatos gazdagságú mű a magyar helynévkincs legfontosabb makrotoponimáit igen korszerű névfejtő elvek és módszerek alapján feldolgozva mutatja be. KISS Lajos munkájával a magyar helynévfejtés felzárkózott a nemzetközileg méltán elismert hazai etimológiai kutatások mellé” (HOFFMANN 2007, 16).

„A magyar helynév-etimológiai kutatások magas színvonala biztos támasza a más szempontú feldolgozó munkáknak is. A helynévkutatásnak ugyanis kevés olyan területe van, amelyben a névfejtés ne képezne a vizsgálódások központi részét. Az utóbbi fél évszázad helynévkutatásainak sokszínűsége egyértelműen bizonyította, hogy bár az etimologizálásnak nem feltétlenül kell a nyelvi vizsgálat fő céljának lennie, de legtöbbször elengedhetetlen feltétele a további következtetéseknek” (HOFFMANN 2007, 17).

4 A szlovák névtudomány fejlődése

A tulajdonnevek vizsgálatának kezdetei Szlovákiában a felvilágosodás kutatóihoz köthetők, akik különböző tudományok (földrajz, történelem, néprajz, archeológia) keretein belül foglalkoztak a nevekkal, s csak később vált a tulajdonnév a nyelvtudományi kutatások tárgyává. A tulajdonnevek mint értékes nyelvemlékek a szlovákok elődeinek letelepedéséről is számot adtak.

„A helynevek gazdag tárárt tartalmazza BÉL MÁTYÁS *„Notitia Hungariae novae historico-geografica”* című műve. A 19. században megemlíthetjük JÁN KOLLÁR író, aki összeállított egy személynévjegyzéket, és a szláv népek tulajdonneveiről is írt. A szlovák névkutatás igazi fellendülése azonban a 20. században kezdődött meg. Elsőként a cseh VLADIMÍR ŠMILAUER *„Vodopis starého Slovenska”* (A régi Szlovákia vízrajza) című munkája foglalkozott behatóan a tulajdonnevek egy osztályával, a víznevekkel” (BAUKO 2008, 185).

A szlovák helységnevek etimológiáját JÁN STANISLAV vizsgálta. Névtani vonatkozású történeti adatokat tartalmaz a *„Slovenský juh v stredoveku”* (Szlovák dél a középkorban) című könyve is. A magyarországi szlovákok személy- és helyneveivel VINCENT BLANÁR foglalkozott *„Príspevok ku štúdiu slovenských osobných a pomiestnych mien v Maďarsku”* (Adalékok a magyarországi szlovák személy- és helynevek tanulmányozásához) című monográfiájában. Az 53 kutatóponton személy- (elsősorban családneveket) és helyneveket gyűjtött.

Az intézményszerűsített háttér a huszadik század hatvanas éveiben bomtakozott ki, amikor is „Vincent Blanárnak köszönhetően alakult meg a Szlovák Névtudományi Bizottság

(Slovenská onomastická komisia) a Szlovák Tudományos Akadémián belül 1964. december 8-án, mely intézményes keretek közt biztosította a névkutatás szervezettebbé válását. Az első elnöke Vincent Blanár lett (1964–1977), majd őt követték Ján Matejčík (1977–1984), Milan Majtán (1984–2001) és Pavol Žigo (2001–)” (BAUKO 2008, 185).

A 60-as és 70-es évek között megvalósult egy egész Szlovákiára kiterjedő, helyneveket összegyűjtő kérdőíves kutatás. Ennek részleges eredményeit közölte MILAN MAJTÁN *„Lexika slovenskej toponymie”* című monográfiájában. A könyvben foglalkozik a tulajdonnevek nyelvi, grammatikai sajátosságaival, a történeti helynévkutatás eredményeivel, a helynevek strukturális típusaival és lexikális tulajdonságaival. A földrajzi közneveket részletesen elemzi, s a névföldrajz módszereit is alkalmazza. Különálló fejezetekben összefoglalja a hegy- és víznevekkel kapcsolatos kutatásokat. A könyvben közölt névanyagot aprólékos történeti etimológiai elemzés alá veti.

A helynevek feldolgozása több kutatót foglalkoztatott. Közülük csak néhányat szeretnék megemlíteni. HABOVŠTIAK az árvai határneveket, CHOLUJ a kiszucai népi helyneveket, BLICHA az Ondavai- és Topolyai-völgy határneveiben fellelhető szlovák–ruszin nyelvi kontaktusokat, majd KRŠKO a Murányi-völgy helyneveit vizsgálta. A történeti-etimológiai helynévvizsgálatról számos tanulmány született JÁN STANISLAV, RUDOLF KRAJČOVIČ, ŠIMON ONDRUŠ, VLADO UHLÁR, ONDREJ R. HALAGA, BRANISLAV VARSÍK tollából.

A helységnevekkel elsősorban MILAN MAJTÁN tanulmányai foglalkoznak. A szlovákiai helységnevek jegyzékét és az egyes toponimák névváltozatait tartalmazza a több kiadásban megjelent *„Názvy obcí Slovenskej republiky (Vývin v rokoch 1773–1997)”* című könyve.

Meg kell még említeni IVAN BOHUŠ nevét, aki a Magas-Tátra helyneveinek névadási magyarázatait tette közzé, mintegy 12 000 tátrai helynevet gyűjtött össze.

Az utóbbi években újra nagyobb figyelmet szentelnek a víznevek kutatására, melyet egykor ŠMILAUER kezdeményezett. Egy különálló kutatócsoport foglalkozik a témával. Ebben a témában 2005-ben jelent meg JAROMÍR KRŠKO *„Spracovanie hydronymie Slovenska”* (Szlovákia vízneveinek feldolgozása) című monográfiája. Különálló kötetekben a következő folyók vízneveit dolgozták fel a kutatók: Ipoly, Nyitra, Túróc, Árva, Sajó szlovákiai része.

5 A Dunaszerdahelyi járás rövid története

Régióink a több mint ezer éves történelme alatt föltöbb bonyolult fejlődésen ment át. A béke és a nyugalom időszakát időnként háborúk és fegyveres támadások váltották fel.

A Dunaszerdahelyi járás már a bronzkorban lakott hely volt, bizonyítják ezt régészeti leleteink, amelyek az időszámításunk előtti 1300-as évekből származnak. Ettől az időtől kezdve a Csallóközben, egymást fokozatosan váltva, több törzs és népcsoport is letelepedett.

A vaskor elején ez a terület közvetlen kapcsolatban állt az akkori fejlett kultúrákkal, például a mai Olaszország területén virágzó etruszk kultúrával. A feltárt leletek arról is tanúskodnak, hogy nagyon erős hatása volt itt a kelta kultúrának, amely egész Közép-Európában elterjedt.

A Csallóköz közvetlen szomszédságba került a Római Birodalommal is. Ez a tény szintén nagy hatással volt az itt élő népekre. Bizonyítják ezt a Somorja környékén és Dunaszerdahelyen végzett ásatások.

A népvándorlások korában – hozzávetőlegesen az i. sz. 5 - 9. században – e területen több néptörzs is váltotta egymást. Először a germán törzsek (kvádok, markomannok stb.), akik e vidékről indítottak támadást a Római Birodalom ellen, később a hunok, akik leigázták az itt élő törzseket, és meg akarták hódítani a Római Birodalmat is. Értékes emlékek maradtak fenn az avarok után is, akik e tájon és a környéken a 7 - 8. században telepedtek le, de a Frank Birodalom hadai legyőzték és szétkergették őket.

A Csallóköz középkori történelmének számottevő tényezője a magyar törzsek bejövetele volt a Kárpát - medencébe a 9. század végén (896). A Nagymorva Birodalom összeomlása után a magyar törzsek fokozatosan az egész Csallóközt benépesítették. Térségünk főként Árpád fejedelem családja érdeklődésének központjába került. Erről azok a helynevek tanúskodnak, amelyek a törzsfők neveit öröközték meg, mint például Nyék, Nagymegyér, Keszi, Bél.

A magyar állam megalakulása után a Csallóköz is annak a részévé vált, és középkori fejlődése megegyezett az ország többi részének fejlődésével. A megyei közigazgatási rendszer létrejötte után a Csallóköz Pozsony (vár)megyéhez tartozott, de azon belül önálló közigazgatási területet alkotott. Az egykori Pozsony vármegye keleti részét, délkeleten Komárom (vár)megye egy részét (Ekecs és Nagymegyér területét) és délen Győr (vár)megye egy részét (a Csallóköz 7 községét) foglalja magában a mai Dunaszerdahelyi járás.

A múlt évszázadok nagy történelmi eseményei nem kerültek el a Csallóközt sem. A tatárok, majd a törökök betörése feldúlta a terület békés életét. Az önálló magyar állam

megszűnése után a Csallóköz a Habsburg-birodalom, majd az Osztrák-Magyar Monarchia része lett.

A Csehszlovák Köztársaság 1918-ban történt megalakulásakor az új állam részévé vált, 1993. január 1-jétől pedig a Szlovák Köztársaság része (vö. ZSIGMOND 2002, 31-79).

A Dunaszerdahelyi járás Szlovákia Nagyszombati kerületének közigazgatási egysége. Területe 1075 km², lakossága 112 384 (2001), székhelye Dunaszerdahely. A Dunaszerdahelyi járás települései:

Albár, Alistál, Apácaszakállas, Bacsfa, Baka, Balázsfa, Balony, Beketfa, Benkepatony, Béke, Bögellő, Bős, Budafa, Csákány, Csallóközcsütörtök, Csallóközkürt, Csallóköznádasd, Csallóköztárnok, Csenke, Csécsénypatony, Cséfa, Csiliznyárad, Csilizpatas, Csilizradvány, Dercsika, Diósförgepatony, Doborgaz, Dunakisfalud, Dunaszerdahely, Dunatőkés, Egyházgelle, Egyházkarcsa, Ekecs, Felbár, Felsőpatony, Felsővámos, Gomba, Hegyété, Hodos, Illésháza, Jányok, Keszölcés, Királyfiakarcsa, Kisbudafa, Kisudvarnok, Kulcsod, Lég, Lúcs, Macháza, Mad, Medve, Nagybodak, Nagybudafa, Nagymagyar, Nagymegyer, Nagypaka, Nagyszarva, Nagyudvarnok, Nemesabony, Nyárasd, Nyékvárkony, Olgya, Ollétejed, Padány, Patonyrét, Pódatejed, Pozsonycsákány, Pozsonyeperjes, Sárosfa, Sárrét, Sikabony, Somorja, Szap, Szentmihályfa, Úszor, Vajka, Vásárút, Vitény, Vörösmajor, Amadekarcsa, Siposkarcsa, Mórockarcsa, Pinkekarcsa, Bélvata, Tonkháza, Erdőhátkarcsa, Kulcsárkarcsa, Solymoskarcsa, Izsap, Csölösztő, Tejfal.

6 Betelepítések és telepes falvak a Csallóközben

A betelepítések általában ritkán lakott területeken történtek, államilag szervezett kereteken belül. Európa egész történelmét végigkísérték a betelepítések. Már a Római Birodalom idején is hoztak létre kolóniákat. Ezeknek a kolóniáknak a gazdasági, szociális és népesedési tényezők mellett, valamilyen politikai megfontolás húzódott.

Az újkori magyar történelemben sem volt ritka a nemzetpolitikai szándékú betelepítések, főleg a 19. század végén Erdélyben. Ezek a törvények kimondottan azt a célt szolgálták, hogy a magyar lakosság a vegyesen lakott területeken kapjon földterületeket, míg a nemzetiségi lakosok többnyire a magyarok által lakott területeken kaptak földet.

„Az első világháború végén fellángoló nacionalizmus és Kelet-Közép-Európa politikai átrendezésének ismeretében nem meglepő tehát, hogy a két világháború között a térségünkben lezajlott földbirtokreformok szinte állandó kísérőjelensége volt a nemzeti szempontú telepítéspolitiká” (SIMON 2009, 63). Ilyen nemzeti szempontú telepítések zajlottak le Erdélyben, a Szerb-Horvát-Szlavón Királyságban, valamint a volt felső-magyarországi

vármegyékben. A két háború közötti Csehszlovákiában a betelepítéseket állami úton a földbirtokreform és a kiutalási törvény biztosította. Ezen törvényi szabályozás után kezdődhetett el a elfoglalt fölterületek szétosztása és a cseh, morva és szlovák lakosság betelepítése. A húszas években a kolonizáció két hullámban történt. Az 1921 és 1923 közötti időszakot a történészek a betelepítések kezdeteként határozzák meg, míg az 1924 és 1929 közötti időszak volt a kolonizáció virágkora. „Az Állami Földhivatal hivatalos közlönyében közzétett tervek szerint a földreform első, 1923 végéig tartó szakaszában 32 nagybirtok területén 28 kolónia létrehozását tervezték, amelyek összterülete elérte volna a 14 ezer ha-t, s amelyeken kb. 1000 család települt volna le” (SIMON 2009, 81). Erre az időpontra tehető a legtöbb telepes község megjelenése Dél-Szlovákiában. Az általam vizsgált települések közül három jött létre betelepítéssel (*Vitény, Vörösmajor, Sárrét*). Érdekességük, hogy mind a három az 1921-es első kolonizációs hullámmal jöttek létre.

Az Állami Földhivatal stratégiai helynek tekintette a Csallóközt a betelepítések szempontjából. Elsődleges szempontja az volt, hogy a Duna északi része az ország legtermékenyebb mezőgazdasági térsége. Másik szempont az, hogy a gazdaságilag fontos dunai kereskedelmi útvonal és a Dunán kiépítendő kikötők biztonsága érdekében a határ mentét „megbízható államalkotó elemmel kell benépesíteni, amely a haza iránti szeretetből és hálából, amiért jobb egzisztenciát adott a kezébe, az állam elszánt védelmezője lesz” (SIMON 2009, 82).

A csehszlovák földreform megalkotói úgy tervezték, hogy 150 kolonista telepet hoznak létre Dél-Szlovákiában, lehetőleg úgy, „hogy a szlovák nyelvterületet észak-déli irányban a magyar államhatár felé kiszélesítsék, illetve a magyar nyelvterületen belül már meglévő szlovák nyelvszigeteket összekapcsolják” (SIMON 2009, 78). A betelepített családokról a kutatóknak sincsenek pontos adataik. Az előzetes tervek alapján 4 és 100 ezer kolonista családot akartak letelepíteni Dél-Szlovákiába. A kutatók által a 100 ezres adat túlzónak tűnik, a 150 kolóniát alapul véve minimálisan 4 ezer, maximálisan 8-10 ezer családot kolonizáltak.

Csallóköz első kolóniája az Apponyi család birtokán jött létre (*Annamajor*). A legnagyobb telepek egyike *Vörösmajor* volt, ahol a húszas évek végére már 69 család lakott. SIMON Attila így ír a kezdetekről: „Néhány héttel Annamajor után a közeli Pálffy-birtokon fekvő *Vörösmajor* is kolonizálásra került. Az ide érkező első telepes családok az Árva megyei Usztye falucskából, valamint Báni és a Nagybicccsei járásból érkeztek, később azonban morva telepesek is letelepedtek itt. A major új lakói a kolóniát az árvai származású neves költőről, Pavol Országh Hviezdoslavról Hviezdoslavovnak nevezték el” (SIMON 2009, 84).

7 A Dunaszerdahelyi járás helységneveinek szerkezeti vizsgálata

A helynevek funkcionális-szemantikai szempontú vizsgálata nem a mai névtudomány találmánya. A huszadik század második felében már számos kutató foglalkozott e kérdéssel. Közülük KRISTÓ Gyula nevét szeretném megemlíteni, aki már 30 évvel ezelőtt kihangsúlyozta a funkcionális elemzés fontosságát. Az ő rendszerezése a földrajzi név felépítését tette az osztályozás alapjává (KRISTÓ 1983, 401–402).

Az elmúlt évtizedek osztályozásait HOFFMANN István összegezte, megvizsgálta használhatóságukat valamint hátrányukat és létrehozta saját rendszerezését, mely nagyszámú mikrotoponímiai anyag feldolgozására is alkalmas (HOFFMANN 2007, 41). Névszerkezeti elemzésének alapfogalma a névrész, melyet a következőképpen definiál: „A név funkcionális-szerkezeti elemzésének alapfogalma a névrész. Funkcionális névrésznek tekinthető a helynév hangsorának minden olyan egysége, amely a névkeletkezés szituációjában a megjelölt denotátummal kapcsolatos bármiféle szemantikai jegyet kifejez” (HOFFMANN 2007, 41).

„A szerkezeti elemzésnek ezen a szintjén a névadásnak abból a már korábban kifejtett jellegzetességéből indulhatunk ki, hogy minden névadási aktus szemantikailag tudatos. Ebből a szempontból abszolút motiválatlan név nincs. A természetes névadásban túlnyomórészt a denotátumok sajátosságai fejeződnek ki, a mesterséges névadásban viszont jóval több olyan megnevezés keletkezik, amelynek létrejöttében inkább csak a használatos névmodellekhez való alkalmazkodás igénye játszik szerepet. Keletkezésekor minden név leíró jellegű, a névadás alapjául szolgáló motívumok, szemantikai kategóriák közvetlen vagy közvetett formában megjelennek benne” (HOFFMANN 2007, 41).

Hoffmann István a helynevek névrészeinek funkcióit a következőképpen osztályozta:

- 1. megjelöli a hely fajtáját
- 2. megnevezi magát a helyet
- 3. kifejezi a hely valamely sajátosságát
 - o 3.1. a hely tulajdonsága
 - 3.1.1. mérete
 - 3.1.2. alakja
 - 3.1.3. anyaga

- 3.1.4. színe
- 3.1.5. kora
- 3.1.6. funkciója, működése
- 3.1.7. egyéb tulajdonsága
- o 3.2. a hely viszonya valamely külső dologhoz, körülményhez
 - 3.2.1. az ott levő növényzet
 - 3.2.2. az ott levő állatvilág
 - 3.2.3. az ott levő építmény vagy annak része
 - 3.2.4. birtoklás - birtokos; használat - használó
 - 3.2.5. az ott lakó ember(ek)
 - 3.2.6. a hely eredete, kialakulása
 - 3.2.7. a hellyel kapcsolatos esemény
- o 3.3. a hely valamely más helyhez való viszonya
 - 3.3.1. a hely valaminek a része
 - 3.3.2. a hely pontos elhelyezkedése
 - 3.3.3. irány megjelölése
 - 3.3.4. a hely viszonyított helyzete
- 4. a funkció nem áll kapcsolatban a denotátummal
 - o 4.1. emlékeztető funkció
 - o 4.2. konvencionális funkció
- 5. többféleképpen elemezhető
- 6. kategorizálhatatlan nevek csoportja.

HOFFMANN az utolsó két kategóriával kapcsolatban – tehát a többféleképpen elemezhető és a kategorizálhatatlan nevek – azt állapítja meg, hogy: „a kategorizálás osztályai közé [...] fel kell vennünk olyanokat is, amelyek valójában nem léteznek, hiszen egy-egy névben konkrétan ezek a funkciók keletkezésükkor nem fejlődhetnek ki” (HOFFMANN 2007, 56).

Egyrészes helynévnek azokat a neveket tekinthetjük, amelyek egy funkcionális-szemantikai jegyet kifejező névrész különíthető el (HOFFMANN 2007, 61). Az egyrészes helynevek vizsgálata sokkal bonyolultabb a kétrészesekénél. HOFFMANN ezt a következőképpen magyarázza: „Ha pusztán azt vennénk figyelembe, hogy milyen funkció fejeződik ki bennük, akkor valójában könnyű dolgunk lenne, hiszen bármely funkció megjelenhet az egyrészes nevekben is. Bonyolultabb a dolog, ha ezek kialakulását is át akarjuk tekinteni, hiszen az egyrészes nevekhez sokféle út vezet” (HOFFMANN 2007, 65). Az egyrészes nevek elsődleges funkciója a megnevezés. Ez azokra az egyrészes nevekre is érvényes, amelyek kétrészes nevekből jöttek létre. Pl.: a *Hosszú/dűlő* funkcionális-szemantikai szerkezete: 'olyan szántóterület (2), amelyik hosszú (1)'. Ha ebből a kétrészes névből szerkezeti változás útján egyrészes név (*Hosszú*) keletkezik, akkor az új név funkcionális szempontból megnevezi az adott területet.

„A kétrészes név részei mindig valamilyen szintagmatikus szerkezet tagjaival azonosíthatók. Ezért elképzelhető a bővítményrész – alaprész fogalmak használata. A bővítményrész és az alaprész abban az értelemben viszonyfogalom tehát, hogy az egyes névrészeket csakis valamely adott névben, az egymással való kapcsolatuk alapján lehet alaprésznek vagy bővítményrésznek minősíteni. Ezt a minősítést a névrészek szintaktikai viszonyai döntenek el: az alaprész mindig főtag, a bővítményrész pedig alárendelt tag lehet” (HOFFMANN 2007, 63). A kétrészes helynevek névszerkezeti típusainak meghatározó csoportjában az alaprész funkciója a hely fajtájának kifejezésre utal, míg a bővítményrész a hely valamely sajátosságának megnevezése. A fent említett besorolás alapján néhány példa: 3.1./1. *Nagy/domb, Görbe/ér, Homok/dűlő, Vörös/föld, Új/sor, Itató/kút, Rossz/híd, Meleg/mál, Sós/kút, Bűdös/kút, Sebes/séd, Zörgő/ér*; 3.2./1. *Hárs/hegy, Ürge/domb, TemploM/domb, Barta/tag, Kanász/köz, Égett/erdő, Peres/föld*; 3.3./1. *Hegy/hát, Sédi/dűlő, Esztári/út, Alsó/rét*.

7.1 Funkcionális-szemantikai vizsgálat

Az elemzett csallóközi településneveknél a legtöbb település neve pusztán személynévből keletkezett: *Albár, Bacsfa, Balázsfá, Balony, Baka, Benkepatony, Beketfa, Béke, Bős, Nagyudafa és Kisbudafa, Csenke, Csécsénypatony, Cséfa, Csilizpatas, Csilizradvány, Dercsika, Diósförgepatony, Doborgaz, Egyházgelle, Ekecs, Felbár, Gomba, Hegyéte, Hodos, Izsap, Illésháza, Jányok, Lég, Lúcs, Macháza, Mad, Nagypaka, Nagyszarva, Nemesabony, Sikabony, Olgya, Pódafa, Pozsonycsákány, Szap, Úszor, Vajka, Tonkháza*. Benkő Lóránd szerint: „Tudjuk, hogy volt a magyarban egy ősi földrajzinév-adási mód: a

puszta alanyesetben álló személynév vált földrajzi névvé” (BENKŐ 1947, 35). Ez a mód igaz a Csallóközben megtalálható helynevekre is, legalábbis a ránk maradt okleveles névanyag alapján. Egy összetett kategóriáról beszélünk, mivel nem tudjuk pontosan, hogy a településnév a használóra vagy a tulajdonosra utal. Ezen a kategórián belül még megkülönböztethetünk 4 alkategóriát:

1. Olyan településnevek, melyek az idővel előtaggal bővültek: *Albár, Csécsénypatony, Benkepatony, Diósförgepatony, Csilizpatas, Csilizradvány, Egyházzelle, Felbár, Hegyéte, Nagypaka, Nagyszarva, Nemesabony, Sikabony, Pozonycsákány*. Ezen előtagok közül némelyik megkülönböztető szerepű: Al-, Fel-, Nagy-, Kis-, némelyik pedig a település földrajzi elhelyezkedésére utal: a Csiliz- és a Pozsony- előtagúak. A Nemes- előtag a község nemesi lakosságára utal.
2. Azok a helynevek, melyek utótaggal bővültek: *Bacsfa, Balázsfá, Beketfa, Cséfa, Macháza, Pódafa, Tonkháza*. A *-fa* utótagúak arra utalnak, hogy a település utótagja a falu főnév volt, mely idővel rövidült. A *-háza* utótag a ház főnévnek a birtokos személyiraggal ellátott változata, mely a terület birtokosára utal. BENKŐ Loránd *Nyárádmente földrajzi nevei* című munkájában utal az ilyen utótaggal (tehát *-háza* és *-falva*) rendelkező településnevek keletkezésére. Így vélekedik: „A XIII. és XIV. században kapták nevüket a *-háza* és a *-falva* típusú helységek.” (BENKŐ 1947, 7) Ez a megállapítás igaz az általam vizsgált településnevekre is, mivel egy kivétellel (Beketfa/1423) az összes a XIII. és a XIV. században keletkeztek.
3. Olyan településnevek, melyek sem elő- sem utótaggal nem bővültek: *Balony, Baka, Béke, Bős, Csenke, Doborgaz, Ekecs, Gomba, Hodos, Izsap, Jányok, Lég, Lúcs, Mad, Olgya, Szap, Úszor, Vajka*.
4. Olyan településnevek, melyek elő- és utótaggal is bővültek: *Nagybudafa, Kisbudafa*.

A puszta személynévi névadással szorosan összefügg a törzsnévi eredetű személynevek. TÖRÖK Tamás írja: „Ez a helynévtípus úgy keletkezett, hogy a 7 magyar törzs 8 neve (*Tarján, Jenő, Kér, Keszi, Megyer, Nyék, Kürt, Gyarmat*) önmagában vált településnévvé” (TÖRÖK 2010, 732). A vizsgált névanyagban mindössze három település tartozott ebbe a kategóriába: *Csallóközkürt, Nagymegyer és Nyékvárkony*.

A törzsnévi eredetű helynevek kialakulásával több elmélet is foglalkozik, melyek közül KARÁCSONYI János, GYÖRFFY György és KRISTÓ Gyula nézetét emelném ki. Az első két nézet szerint – KARÁCSONYI és GYÖRFFY – a települések gazdasági és katonai telepítések eredményeként keletkeztek. KRISTÓ ezekkel a nézetekkel száll szembe, szerinte a katonai beavatkozások következtében nem sűrűsödtek meg az ilyen típusú településnevek. Az

ellentmondásos elméletek alapján csak annyi biztos, hogy: 1. a névadáskor a település lakói az illető törzshöz tartoztak, 2. a településnév létrejöttékor a törzsnevek még használatban voltak, 3. a törzsnévi települések nem az adott törzs eredeti szállásterületein találhatók, másképp nem lett volna megkülönböztető szerepe (vö. GYÖRFFY 1977, 30).

Két településnév *Bögellő* és *Padány* eredetével még a kutatók sincsenek tisztában. Az eddigi ismereteik alapján *Bögellő* község neve besenyő eredetű – valószínűleg besenyő tisztviselői rang lehetett. *Padány* község neve még problémásabb. Az egyik nézet szerint szláv eredetű, de ezt a feltételezést a kutatók elvetették. Valószínűbb, hogy személynévből származik, de ennek biztosítása még kutatásokra szorul.

A csallóközi települések közül egy török eredetű. A Karcsa utótag – mely utótagú településből 8 található a Csallóközben: *Egyházkarcsa*, *Pinkekarcsa*, *Mórockarcsa*, *Solymoskarcsa*, *Királyfiakarcsa*, *Erdőhátkarcsa*, *Amadekarcsa*, *Kulcsárkarcsa* – valószínűleg a török qara „fekete” szóból származik (FNESz. 1983, 318).

Szintén külön kategóriát alkotnak a népnevek is. Ebbe a csoportba egy település tartozik, Nagymagyar. „A több nemzetiségtől lakott vidéken, - ahol a megkülönböztetés ilyen szempontból is szokásos, - a népi birtoklás nyomai is fennmaradtak a földrajzi nevekben” (BENKŐ 1947, 39).

„Az egyes személyeket azonban a nevükön kívül a foglalkozásuk is meghatározza, a személyt jelölő név tehát foglalkozásnév is lehet” (BENKŐ 1947, 38). Ezt a csoportot nevezzük foglalkozásneveknek. A Csallóközben vizsgált települések névanyagában négy olyan településnév található, mely bizonyos foglalkozásra utal (*Csallóköztárnok*, *Nagyudvarnok*, *Kisudvarnok*, *Alistál*). *Csallóköztárnok* nevében a Tárnok utótag arra utal, hogy itt élt az a személy (tárnok), akinek beszolgáltatták, és aki raktározta a királyi és ispáni termékeket. *Kis-* és *Nagyudvarnok* esetében az Udvarnok utótagból azt tudhatjuk meg, hogy e két település a kialakulásakor a királyi udvarnokok telepe volt. *Alistál* neve onnan ered, hogy a szájhagyomány szerint itt voltak az Árpád-házi királyok istállói.

A településnevek másik fontos csoportját alkotják a természeti nevek. Számos településnevünket motivált a környező domborzat, növény- és állatvilág. A külső viszonyt, dolgot kifejező névből három található a Csallóközben: *Csiliznyárad*, *Csallóköznádasd* és *Nyárasd*. BENKŐ szerint a névadásban „leggyakrabban a fafélék és a vadon élő növények nevei fordulnak elő”, és erre utal az említett három településnév is (BENKŐ 1947, 28). *Csallóköznádasd* esetében a Nádasd helységnév a magyar nádas - ’náddal benőtt hely’ - szóból keletkezett (FNESz. I., 304). A másik két település pedig a környéken található fafajtaokról kapta a nevét, míg *Csiliznyárad*-nál a Nyárad utótag a magyar nyár ’nyárfa’

származéka (FNESz. I., 332), addig *Nyárasdnál* a *nyáras* szó, - 'nyárfával benőtt hely, nyárfaerdő' – a település határában húzódó erdőség milyenségére utal (FNESz. II., 251).

A vizsgált településnév anyagban egy nevet találtam mely az állatvilágra utal: *Medve*. „A kérdéses területen élő állatok képzete szorosan kapcsolódik a földterülethez, s ebből az állandó képzettársításból jön létre az állatnévvel kapcsolatos földrajzi név” (BENKŐ 1947, 30-31). Ezen megállapítás alapján nem kizárt, hogy a Csallóközben, a település kialakulásakor még jelen volt ez az állatfaj, amelyről a település a nevét kapta.

Vízrajzi eredetű névből kettőt találhatók a vizsgált térségben (*Csölösztő*, *Sárosfa*). *Csölösztő* nevét a Somorja mellett a Nagy-Dunából leágazó Csiliz patakról, valamint a tő 'torkolat' főnévnek az összetétele. *Sárosfa* nevében a Sáros előtag utal a víznévre, mely bővült a falu utótaggal, mely később –fa-ra rövidült.

1. táblázat: az egyes települések százalékos megoszlása a fent említett kategóriák alapján

Helynévosztályozás kategóriái	Települések száma	Százalékos arány (%)
puszta személynévből keletkezett	43	62,3
törzsnévi eredetű	3	4,3
népnévi eredetű	1	1,4
török eredetű	8	11,6
foglalkozásra utaló nevek	4	5,8
hagyományon alapuló nevek	2	2,9
növényzetre utaló nevek	3	4,3
állatnévi eredetű	1	1,4
vízrajzi nevek	2	2,9
nem tisztázott eredetű nevek	2	2,9

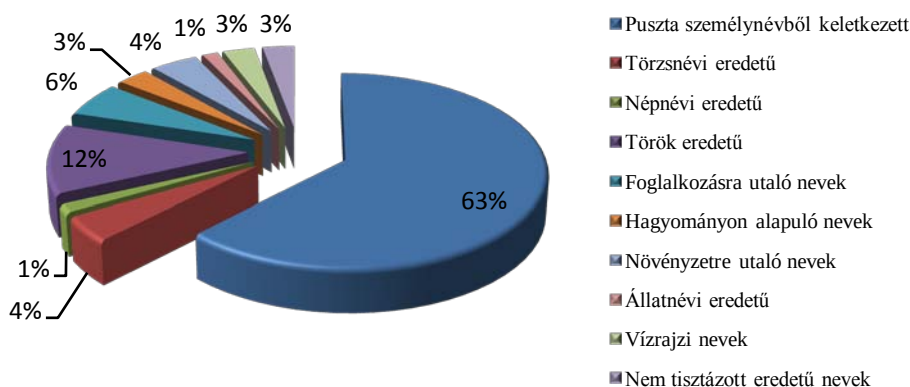
„Az ország területén szép számmal találkozunk olyan földrajzi nevekkkel, melyekhez bizonyos [...] hagyomány [...] kapcsolódik [...]” (BENKŐ 1947, 32), ilyenek lehetnek azok a települések, melyek nevüket a templomuk tiszteletére felszentelt egyházi személy után kapták: *Somorja*, *Szentmihályfa*.

Összegzésként elmondható, hogy a járásban vizsgált 69 település közül 43 személynévi eredetű (mely a birtokosra vagy a használóra utal), 3 törzsnévi eredetű, 4 foglalkozásra utaló, 2 nem tisztázott eredetű, 8 török eredetű, 1 népnévi eredetű, 4 az itt jellemző növényzetre utal, 1 a névadás idejére jellemző állatvilágra, 2 a vízrajzra, 2 pedig

a hagyományok útján történő névadásra utalnak (százalékos megoszlásukat lásd az 1. táblázatban).

Szerkezetüket tekintve egy- és kétrészes nevek fordulnak elő a névanyagban. A kétrészes nevek érdekessége, hogy számos esetben (22 településnévnél a vizsgált 69 közül), csak egyrészes neveket említ a helyi névhasználat: *Szakállas, Patony, Csütörtök, Kürt, Nádasd, Tárnok, Nyárad, Patas, Radvány, Kisfalud, Tőkés, Gelle, Udvarnok, Bodak, Mad, Megyer, Paka, Szarva, Abony, Csákány, Eperjes, Mihályfa*. Történik mindez annak ellenére, hogy a felsorolt helynevek mindegyike rendelkezik megkülönböztető jellegű előtaggal: Apácaszakállas (1773), Benke/Csécsény/Diósförgepatony (1773/1773/1927), Csallóközcsütörtök (1948), Csallóközkürt (1913), Csallóköznádasd (1913), Csallóköztárnok (1913), Dunakisfalud (1913), Dunatőkés (1948), Csiliznyárad (1913/1938/1991), Csilizpatas (1945), Csilizradvány (1863), Egyházgelle (1948), Nagy/Kisudvarnok (1346/1773/1786), Nagybodak (1773), Nagymad (1773), Nagymegyer (1471), Nagypaka (1493), Nagyszarva (1397/1808), Nemesabony (1938), Pozsonycsákány (1938), Pozsonyeperjes (1913), Szentmihályfa (1337).

**A Dunaszerdahelyi járás helységneveinek százalékos megoszlása
funkcionális-szemantikai szempontból**

1. grafikon: településnevek százalékos megoszlása a vizsgált területen

7.2 Lexikális-morfológiai vizsgálat

A lexikális-morfológiai vizsgálat során azokat a nyelvi kifejezőeszközöket vizsgáljuk, amelyek a nevek szerkezeti felépítésében vesznek részt. Mindezt szófaji, jelentésbeli sajátosságaik bemutatásának segítségével. E vizsgálat alapfogalma a névelem, mely a

névalkotó szerepű morfémákat és a toldalékmorfémákat foglalja össze (HOFFMANN 2007, 54).

„A helynevek lexikális-morfológiai elemzése során az egyes neveket a bennük felhasznált nyelvi kifejezőeszközök szempontjából vizsgáljuk. Tipológiáink régebbi és újabb változatai is alapvetően a nevekbe foglalt szavak jelentése és az összekapcsolásukra felhasznált grammatikai eszközök szerint csoportosították helyneveinket” (Hoffmann 2007, 54).

„A helynevek lexikális-morfológiai elemzése a funkcionális névrészek nyelvi felépítésének analízisét jelenti Ennek során a funkcionális szerkezet fogalmaihoz (alaprészbővítményrész, másfelől: a hely fajtájának, méretének, alakjának, elhelyezkedésének stb. kifejezése) kapcsolva mutathatjuk be a nevek lexikális-morfológiai alkatát. A két szint egymásra vonatkoztatásával a funkcionális nyelvreírás alapvető követelményének is meg tudunk felelni: a jelentés és a forma kapcsolódási lehetőségeinek bemutatása révén a nyelvi jel kettős arculata belső összefüggésében tárul fel előttünk” (Hoffman 2007, 54).

HOFFMANN István a funkcionális névrészek, illetve az egyrészes nevek lexikális-morfológiai szerkezetének elemzésében az alábbi kategóriákat alkalmazta:

- 1. köznév
 - o 1.1. egyszerű földrajzi köznév
 - o 1.2. összetett földrajzi köznév
 - o 1.3. népnév
 - o 1.4. foglalkozást, címet jelölő szó
 - o 1.5. növénynév
 - o 1.6. állatnév
 - o 1.7. anyagnév
 - o 1.8. építményt jelentő szó
 - o 1.9. egyéb köznév
- 2. helynév (i származék)
 - o 2.1. egyrészes helynév
 - o 2.2. kétrészes helynév
 - o 2.3. egyrészes képzett helynév
 - o 2.4. kétrészes képzett helynév
 - o 2.5. helynév eleme(i)
- 3. személynév
 - o 3.1. családnév

- o 3.2. keresztnév
- o 3.3. többelemű személynév
- o 3.4. szentnév
- o 3.5. egyéb személynév
- 4. egyéb tulajdonnév
- 5. melléknévi jellegű szó
 - o 5.1. képzetlen melléknév
 - o 5.2. képzett melléknév
 - o 5.3. folyamatos melléknévi igenév
 - o 5.4. befejezett melléknévi igenév
 - o 5.5. számnévből képzett melléknév
- 6. számnév
 - o 6.1. tőszámnév
 - o 6.2. sorszámnév
- 7. szószerkezet
 - o 7.1. határozós szerkezet
 - o 7.2. igés, igeneves szerkezet
 - o 7.3. szervetlen szókapcsolat

Toldalékos neveknél mind az egyszerű, mind az összetett szavakból álló földrajzi neveknél előfordulhatnak jelek, képzők. A vizsgált névanyagban a képzős neveknek két csoportját különítettem el: a *-d* és az *-s* képzős neveket. A Csallóközben szegényes e csoport, mivel mindössze 6 *-d* képzős és 8 *-s* képzős településnév található.

A *-d* képzős neveknél „gyakran nehéz megállapítani, hogy a *-d* képző az egyes földrajzi nevekben kicsinyítő vagy ellátottságot kifejező funkciójú-e” (BENKŐ 1947, 40). Az ide tartozó nevek a következők: *Kulcsod*, *Nyárasd*, *Csiliznyárad*, *Csallóköznádasd*, *Dunakisfalud*, *Nagymad*. ANGYAL László írja munkájában: „A *-d* képző már a 10. századtól jelen van a helynevekben, helynévképzőként pedig a 13–14. században volt a legaktívabb. A morféma helynévképzői mivolta azonban kronológiailag bizonytalan.” (ANGYAL 2009, 89) Ez a megállapítás igaz az általam vizsgált helységnévanyagra is, mivel a települések többségénél már a 13-15. század között megtalálható a *-d* képzős névalak (*Nyarad*/1468, *Nyarasd*/1421, *Kwlchud*/1252, *Csallóköznádasd*/1269). A fennmaradó másik két településnév esetében az írásos emlékek később említik a *-d* képzős alakot, de valószínűleg ezek a településnevek is ebbe a kategóriába tartoznak.

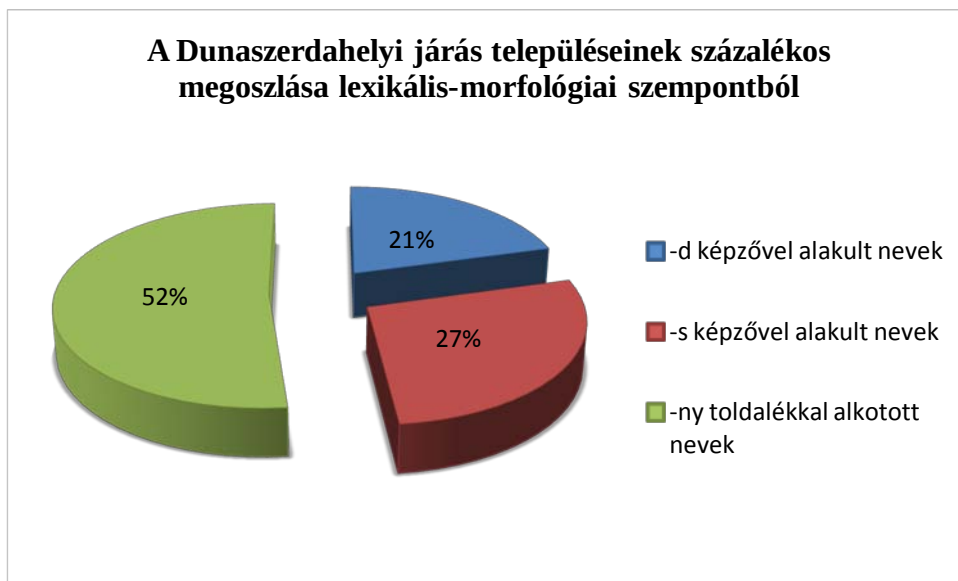
Az –s képzős településnevekből 8 található a Dunaszerdahelyi járásban (*Apácaszakállas, Dunatőkés, Keszölcés, Pozsonyeperjes, Felsővámos, Hodos, Csilizpatas*). Az -s „formás helynévképző szerepe az ellátottságot kifejező és a gyűjtőnévképző funkcióból fejlődhetett ki, mivel az ilyen jelentésű közszavak különösen alkalmasak voltak helyjelölésére. Alakilag teljesen egybeesnek a megfelelő melléknevekkel. Később, a nagyszámú -s végű helynév alapján helynévképzőnek érezhették azt, és képezték vele egyéb jellegű helyneveket is” (ANGYAL 2009, 89). Az ide tartozó települések döntő többségében az alaptag (Szakállas, Tőkés, Eperjes, Vámos, Patas) idővel előtaggal (Apáca, Duna, Pozsony, Felső, Csiliz) bővült.

Az –ny toldalékkal alkotott nevek közül a következők fordultak elő: *Balony, Benkepatony, Csécsénypatony, Diósförgepatony, Felsőptony, Jányok, Csilizradvány, Nemesabony, Nyékvárkony, Padány, Patonyrét, Pozsonycsákány, Pozsonyeperjes, Sikabony, Vitény*. A szakirodalomban az –ny képzőt nem helynévképzőként tartják nyilván, funkciói az ellátottság, hasonlítás, kicsinyítés. ANGYAL itt felvet egy problémát miszerint a személynevekből keletkezett telülésneveknél „nem képző az -ny formáns“, majd folytatja: „hogyan az -ny személynévképzőként kapcsolódott a helységnevek alapjául szolgáló személynevekhez, ekkor viszont az érintett nevek a metonimikus névadással keletkezettek közé tartoznak” (ANGYAL 2009, 90).

2. táblázat: az egyes települések százalékos megoszlása a fent említett kategóriák alapján

Helynévosztályozás kategóriái	Települések száma	Százalékos arány (%ban)
-d képzővel alakult nevek	6	20,7
-s képzővel alakult nevek	8	27,6
-ny toldalékkal alkotott nevek	15	51,7

Összegzésképpen elmondható, hogy a vizsgált helynévanyagban kis mennyiségben fordultak elő képzővel és toldalékkal ellátott nevek. A vizsgált 69 településből csupán 6 helységnév van amely –d képzővel van ellátva, 8 olyan, mely –s képzővel.

2. grafikon: településnevek százalékos megoszlása a vizsgált területen

7.3 Keletkezéstörténeti vizsgálat

„A történeti helynévelemzés során azt vizsgáljuk, hogy milyen nyelvi szabályok szerint jönnek létre az új helynevek, miféle hatóerők irányítják a nyelvi elemeknek a nevekbe való beépülését. Ennek bemutatásában arra a korábbiakban megfogalmazott alapelvre támaszkodhatunk, hogy a mindenkor meglévő helynevek alapvetően meghatározzák a rendszer új elemeinek jellegét is. A nevek lexikális-morfológiai arculatának állandó változása azonban nemcsak az új nevek keletkezését érinti, hanem a meglévő helynevek nyelvi szerkezetének átalakulásában is kifejeződik. E jelenségek vizsgálatára a történeti elemzésben figyelmet kell fordítanunk” (HOFFMANN 2007, 66).

HOFFMANN István a következőképpen osztályozza ezt a fajta helységnév vizsgálati módszert: „a történeti helynévtipológia osztályait úgy kell kialakítanunk, hogy segítségükkel a névadás lényeges, alapvető hatóerőire, tendenciáira tudjunk rámutatni. Az elemzéshez az alábbi rendszert használhatjuk:”

- 1. szintagmatikus szerkesztéssel alkotott nevek
 - o 1.1. jelzős szerkezetből
 - o 1.2. határozós szerkezetből
 - o 1.3. mellérendelő szerkezetből
- 2. morfológiai szerkesztéssel alkotott nevek
 - o 2.1. helynévképzővel

- o 2.2. névszójelekkel
- o 2.3. helyragokkal
- o 2.4. névutóval
- 3. jelentésbeli névalkotással keletkezett nevek
 - o 3.1. jelentéshasadással
 - o 3.2. jelentésbővüléssel vagy -szűküléssel
 - o 3.3. metonimikus névadással
 - o 3.4. metaforikus névadással
 - o 3.5. indukciós névadással
 - o 3.6. névköltöztetéssel
- 4. szerkezeti változással alakult nevek
 - o 4.1. ellipszissel
 - o 4.2. redukcióval
 - o 4.3. kiegészüléssel
 - o 4.4. bővüléssel
 - o 4.5. deetimologizációval
 - o 4.6. népetimológiával
- 5. névátvételek (HOFFMANN 2007, 68).

A szintagmatikus szerkesztéssel keletkezett nevek közé azok tartoznak, amelyek „keletkezésükkor szintagmatikus szerkezetként jöttek létre” (HOFFMANN 2007, 70). Az ide sorolható nevek mindig kétrészesek, mert a szerkezet mindkét tagja funkcionális jegyet kifejező névrész.

A szintagmatikus szerkesztéssel keletkezett nevek első csoportjába a minőségjelzős szerkezeteket soroltam. Ide az alábbi települések tartoznak: *Albár, Alistál, Dunaszerdahely, Dunatőkés, Egyházzelle, Egyházkarcsa, Erdőhátkarcsa, Felbár, Királyfiakarcsa, Kisbudafa, Kisudvarnok, Nagybodak, Nagymad, Nagymagyar, Nagymegyer, Nagypaka, Nagyszarva, Nagyudvarnok*. A *nagy* és a *kis* előtagok a megkülönböztető jelző tipikus formája. Ezek az előtagok csak később tapadtak a névalakhoz. A többi előtag esetében is beszélhetünk erről a

funkcióról, de elterjedésük csak bizonyos földrajzi területhez köthető (pl. Duna, Erdő), vagy bizonyos kiváltságokhoz (Egyház, Királyfia).

A következő kategóriába sorolnám a birtokos jelzős szerkezeteket. ANGYAL ezt a kategóriát így jellemzi: „helyneveink egyik leggyakoribb keletkezési típusa a birtokos megnevezéssel történő helynévalkotás. A birtokos jelzős szerkezetek azt fejezik ki, hogy a település valakinek a tulajdonában van, valakihez tartozik” (ANGYAL 2009, 88). Ebbe a kategóriába meglehetősen kevés településnév tartozik – a vizsgált helynévanyagban csupán 2 ilyen típusú helységnevet találtam (*Macháza, Tonkháza*). Mind a két településnévről elmondható, hogy alaptaguk személynévből keletkezett (Mac és Tonk), majd utótagként járult hozzájuk a ház főnév, mely birtokos személyraggal egészült ki (FNESz. II., 662).

Külön kategóriát alkotnak a redukcióval keletkezett helységnevek. „A redukció során nem névrészi szerepű névelem esik ki a helynévből (tehát pl. toldalékmorféma)” (ANGYAL 2009, 88). Redukciós eljárás állapítható meg a következő településnevek esetében – *Bacsfa, Balázsfá, Beketfa, Nagybudafa, Cséfa, Pódafa, Kisbudafa, Sárosfa, Szentmihályfa*, ahol a birtokos személyrag tűnik el. Ezeknél a településneveknél az alaptaghoz kapcsolódó *-falu* főnév birtokos személyraggal ellátott alakja (*-falva/-fala*) redukálódott az idővel *-fá-ra*. Például *Bacsfalva* (1773) → *Bacsfa*.

Elég nagy kategóriát alkotnak a metonimikus névadással keletkezett nevek. ANGYAL így magyarázza ezt a csoportot: „A metonímia nemcsak a közszavak körében alkalmazható fogalom: a helységnevek egyik átalakulási típusát is ennek segítségével jellemezhetjük. A metonímiát HOFFMANN is a jelentésbeli névalkotás körébe tartozó válfajként határozza meg” (ANGYAL 2009, 91). ANGYAL László felosztása alapján két csoportot különítettem el:

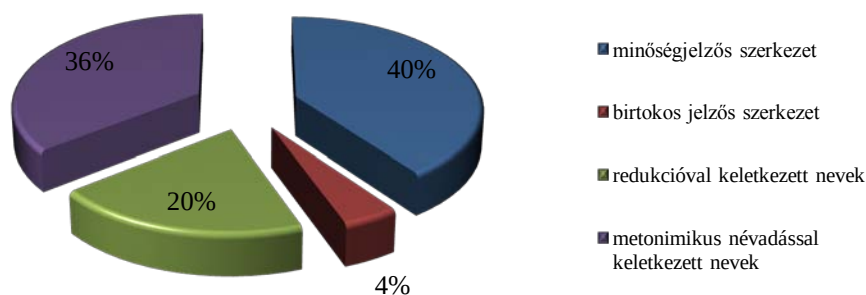
1. személy, (csoport), nemzetség → típusú csoportnak a következő települések felelnek meg: *Baka, Béke, Bögellő, Bős, Csenke, Dercsika, Doborgaz, Ekecs, Gomba, Izsap, Jányok, Lég, Lúcs, Olgya, Padány*. Problémát okoz, hogy a legtöbb esetben lehetetlen eldönteni, hogy a személynévi eredetű települést birtokosáról, lakójáról vagy egy olyan személyről nevezték el, akivel ott történt valamely emlékezetes esemény. „A nevek többségében azonban feltételezhető, hogy a birtokosról történt az elnevezés. Viszont az egyértelmű, hogy ezen névtípusok képzetlen egyrészes szerkezetek” (ANGYAL 2009, 91).
2. állat → típusú csoportba csak egy településnevet tudtam besorolni, ez pedig *Medve* község. Ez pusztán állatnévből keletkezett típus.

3. táblázat: az egyes települések százalékos megoszlása a fent említett kategóriák alapján

Helynévosztályozás kategóriái	Települések száma	Százalékos arány (%)
minőségjelzős szerkezet	18	40
birtokos jelzős szerkezet	2	4,4
redukcióval keletkezett nevek	9	20
metonimikus névadással keletkezett nevek	16	35,6

Ezek alapján elmondható, hogy a vizsgált helységnévanyagban elég nagy számban fordultak elő minőségjelzős szerkezetű településnevek (számszerint 18), birtokos jelzős szerkezetű településnevekből csupán 2 található a Dunaszerdahelyi járásban. A redukcióval keletkezett településnevekből is található pár a vizsgált területen, szám szerint 9. A metonimikus névadással keletkezett helységnevek csoportjába pedig 16 településnév tartozik.

**A Dunaszerdahelyi járás helységneveinek százalékos megoszlása
keletkezéstörténeti szempontból**

3. grafikon: településnevek százalékos megoszlása a vizsgált területen

8 A Dunaszerdahelyi járás helységneveinek szlovák változatai

8.1 A fordításról általában

A Trianon óta lezajlott változások a magyarság által lakott településeket is érintették, itt is érezhető az elszlovákosodás. A magyar-szlovák névpárokat, azok fordítási kérdéseit a mai névalakjuk alapján tárgyalom. Mai formájukat az 1994-es településlista alapján használom. Azért szükséges ezt leszögezni, mert a huszadik század folyamán kétszer állapítottak meg magyar nevet a legalább 20 %-nyi magyar lakossággal rendelkező települések számára. Először az 1920-as években, majd pedig 1994-ben, a táblatörvény elfogadásakor.

A fordító a forrásnyelvi lexikai egységeket célnyelviekkel helyettesíti, átrendezi a mondat szerkezetét, megváltoztatja a szórendet, kihagy bizonyos elemeket, illetve új elemeket told be a célnyelvi mondatba. Ezeket a műveleteket (behelyettesítés, átrendezés, kihagyás, betoldás stb.) nevezzük átváltási műveleteknek (KLAUDY 2002, 17).

„Az átváltási műveleteket a művelet hatóköre szerint két fő típusba sorolhatjuk: 1. lexikai átváltási műveletek, melyek a mondat lexikai állományát érintik; 2. grammatikai átváltási műveletek, melyek a mondat szerkezetét érintik, s elsősorban a nyelvek grammatikai rendszerének különbségei, ill. a szövegépítési sajátosságok indokolják” (TÖRÖK 2008, 103).

A helységnevek gyakorlati elemzéséhez TÖRÖK Tamás felosztását használtam, aki tanulmányában a mikrotoponímiai helynévanyag fordítási jellegzetességeiről értekezik (TÖRÖK 2008, 103). Az elméleti háttérnél ő is KLAUDY Kinga munkájára hivatkozik, ami alapján az átváltási műveleteket a következőképpen osztályozhatjuk:

- 1. Lexikai átváltási műveletek
 - 1.1. Jelentések szűkítése (differenciálás és konkretizálás)
 - 1.2. Jelentések bővítése (generalizálás)
 - 1.3. Jelentések kihagyása (implicitáció)
 - 1.4. Jelentések betoldása (explicitáció)
 - 1.5. Jelentések áthelyezése
 - 1.6. Jelentések felcserélése
- 2. Grammatikai átváltási műveletek
 - 2.1. Grammatikai konkretizálódás és generalizálódás
 - 2.2. Grammatikai áthelyezések

8.1.1 Tükörfordítás

„Az átváltási műveletek vizsgálatakor megkülönböztet[jük] a tükörfordítás folyamatát és annak eredményét a tükörszót vagy tükörkifejezést. A tükörkifejezések között azokat a magyar–szlovák névpárokat vizsgál[hatjuk], amelyek közt nincs jelentésbeli különbség. Viszont további kategóriák kialakítására ad[hat] lehetőséget a névpárok közti megformáltságbeli különbség, esetenként az olyan jellegű átváltási műveletek, melyek minimálisan, de befolyásolták a jelentést” (TÖRÖK 2008, 103).

1. Tükörszavak

Azokat a névpárok sorolhatók ebbe a kategóriába, amelyek közt nemcsak jelentésbeli különbség nincs, de a grammatikai megformáltságbeli eltérések is elhanyagolhatók. A legtöbb esetben a nemek konkretizálódásáról beszélhetünk (pl. *Nagypaka* → *Vel'ká Paka*, *Kisbudafa* → *Malá Budafa*) (TÖRÖK 2008, 107). Külön említést érdemelnek a földrajzi köznevek, amelyek a szlovák fordítások egy részében nem jelennek meg (pl. *Csiliznyárad* → *Ňárad*, *Csilizpatas* → *Pataš*, *Csallóközkiirt* → *Ohrady*, *Csallóköztárnok* → *Trnávka*).

TÖRÖK Tamás így vélekedik munkájában a tükörszavakról: „A fordító valószínűleg észlelte e nevek mesterséges voltát, ezért ő egyszerűen kivette a szerkezetből a tényleges nevet, és azt adta vissza. A szlovák fordítás kevésbé specifikus, tehát mintegy »tágabb jelentésű«. Fordításelméletileg a szlovák változatok implicitációs fordítási eljárás nyomán keletkeztek, egyfajta jelentéskihagyások. Fontos körülmény, hogy a fordító a valóságban használt elnevezéseket vette alapul” (TÖRÖK 2008, 103).

A vizsgált helységnévanyagban 45 tükörszavat találtam, melyek a következők: *Albár* → *Dolný Bar*, *Alistál* → *Dolný Štál*, *Amadekarcsa* → *Amadeho Kračany*, *Apácaszakállas* → *Opatovský Sokolec*, *Beketfa* → *Beketfa*, *Benkepatony* → *Benková Potôň*, *Budafa* → *Vel'ká Budafa*, *Csallóközcsütörtök* → *Štvrtok na Ostrove*, *Csallóköz nádásd* → *Trstená na Ostrove*, *Csécsénypatony* → *Čečinská Potôň*, *Csenke* → *Čenkovce*, *Csilizradvány* → *Čilizská Radvaň*, *Csölösztő* → *Čilistov*, *Diósförgepatony* → *Orechová Potôň*, *Doborgaz* → *Dobrohošť*, *Dunakisfalud* → *Vieska*, *Dunaszerdahely* → *Dunajská Streda*, *Dunatókés* → *Dunajský Klátov*, *Egyházkarcsa* → *Kostolné Kračany*, *Erdőhátkarcsa* → *Lesné Kračany*, *Felbár* → *Horný Bar*, *Felsővámos* → *Horné Mýto*, *Gomba* → *Hubice*, *Hodos* → *Vydrany*, *Jányok* → *Janíky*, *Keszölcés* → *Kyselica*, *Ki rályfiakarcsa* → *Kráľovské Kračany*, *Kisbudafa* → *Malá Budafa*, *Kisudvarnok* → *Malé Dvorníky*, *Kulcsárkarcsa* → *Kulčárové Kračany*, *Kulcsod* →

Klučovec, Lég → Lehnice, Macháza → Macov, Mórockarcsa → Morocove Kračany, Nagymegyer → Velký Meder, Nagypaka → Velká Paka, Nagyudvarnok → Velké Dvorníky, Nyárasd → Topolníky, Pinkekarcsa → Pinkove Kračany, Siposkarcsa → Šipošove Kračany, Solymoskarcsa → Jastrabie Kračany, Somorja → Šamorín, Tejfalu → Mliečno, Tonkháza → Tonkovce, Vásárút → Trhová Hradská.

2. Átírás (transzkripció)

TÖRÖK Tamás megállapítása szerint néhány tükrökifejezés kölcsönszónak is tekinthető, ha feltételezzük a „szlovák” változat élőnyelvi használatát. Szerinte itt az átírás a lényeg, mivel nem a névhasználati tényezők döntöttek az új térképek elkészítésekor, hanem a nevek szlovákra fordítása (TÖRÖK 2008, 109). A vizsgált helységnévanyagban 11 olyan településnevet találtam mely ebbe a kategóriába tartoznak. Ezek a következők: *Bacsfa → Báč, Baka → Baka, Balázsfá → Blažov, Balony → Baloň, Cséfa → Čehov, Csiliznyárad → Ňárad, Csilizpatas → Pataš, Ekecs → Okoč, Izsap → Ižop, Olgya → Ol'dza, Szap → Sap.* Az itt felsorolt településnevek közül öt (Bacsfa, Balázsfá, Cséfa, Csiliznyárad, Csilizpatas) az implicit kategóriába is besorolható lehetne, mivel a kételemű magyar helységnevekből egyelemű szlovák helységnevek keletkeztek.

3. Megváltozik a név grammatikai szerkezete

TÖRÖK Tamás így definiálja ezt a kategóriát: „Az eddig tárgyalt átváltási műveletek némelyikénél is valamilyen szinten változik a grammatikai szerkezet, de szinte elhanyagolható a név jelentésének módosulása” (TÖRÖK 2008, 113). Ezen a kategórián belül a következő alkategóriákat különítettem el:

A) Implicitáció

Implicitációs művelettel összesen 11 szlovák helységnév keletkezett. A kétrészes magyar nevekből a fordítás során egyrészes szlovák név keletkezik. Az átváltási művelet során nem a jelentések összevonása következtében csökken a nevet alkotó elemek száma. „Összevonásnál ugyanis a fordító egyetlen szóval is vissza tudja adni a két vagy több forrásnyelvi szó értelmét, tehát sem a jelentése, sem az információtartalma nem változik az eredeti kifejezésnek” (TÖRÖK 2008, 113). Az alábbi helynevek esetében a kétrészes magyar névnek csak egyik névrésze kerül átváltásra: *Csallóközkürt → Ohrady, Csallóköztárnok → Trnávka, Egyházzelle → Holice, Hegyété → Kútňiky, Nagybodak → Bodíky, Nagymad → Mad, Nagyszarva → Rohovce, Nyékvárkony → Vrakůň, Ollétejed → Mliečany, Pozsonycsákány → Čakany, Pozsonyeperjes → Jahodná.*

B) Megkülönböztető elem kerül a szlovák névbe

Ebben a kategóriában a megkülönböztető szlovák névelemek a területi elhelyezkedésre (Ostrov → *sziget*, Csallóköz) és a folyó mentére, ahol a település található (Dunajom → *Duna mente*) utalnak. Ide a következő négy településnév tartozik: *Lúcs* → *Lúč na Ostrove*, *Sárosfa* → *Blatná na Ostrove*, *Szentmihályfa* → *Michal na Ostrove*, *Vajka* → *Vojka nad Dunajom*.

C) Jelölt birtokviszony a szlovák alakban

Ebbe a csoportba 2 magyar helységnév tartozik, ahol a magyar névalakban a birtokos szerkezet jelöletlen, de az átváltás során a szlovák névalakban jelölt birtokos szerkezetté alakult: *Béke* → *Mierovo*, *Medve* → *Medved'ov*

4. Egyéb

„Az ide sorolt szlovák névek az eddig tárgyalt átváltási műveletektől eltérő módon keletkeztek. Néhány esetben ugyan megjelennek a már ismertetett eljárások, de új, jelentésmódosító megoldásokkal közösen” (TÖRÖK 2008, 115). Ebbe a kategóriába két településnév tartozik. Ezeknél a neveknél összetett átváltási műveletről beszélhetünk, mivel az alapelem szlovák változatában megjelenik a birtokviszonyt jelölő toldalék (*Blahovo*, *Blahov*), valamint a szlovák névben a megkülönböztető elemek új motiváción alapulnak (*Nemesabony* → *Veľké Blahovo*, *Sikabony* → *Malé Blahov*).

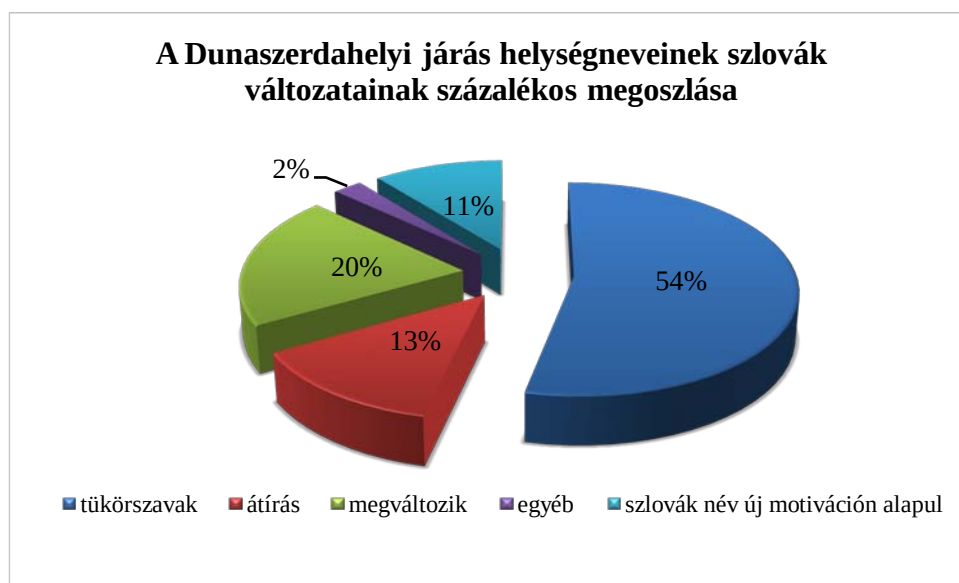
8.1.2 A szlovák név új motiváción alapul

„Itt nem a fordítás játszott szerepet, hanem az illető terület, tereptárgy stb. neve a magyartól függetlenül, eltérő motivációval keletkezett” (TÖRÖK 2008, 116). *Bélvata* → *Vojtechovce*, *Bős* → *Gabčíkovo*, *Dercsika* → *Jurová*, *Illésháza* → *Nový Život*, *Nagymagyar* → *Zlaté Klasy*, *Sárrét* → *Blahová*, *Úszor* → *Kvetoslavov*, *Vitény* → *Bellova Ves*, *Vörösmajor* → *Hviezdoslavov*. A fent említett települések között található három (Vörösmajor, Sárrét, Vitény) olyan település melyek 1921 és 1924 között létesültek betelepítések által. Ezeknél a településneveknél látható a legjobban, hogy a szlovák neveknek semmi közük sincs az eredeti magyar elnevezéshez.

4. táblázat: az egyes településnevek megoszlása a fent említett kategóriák alapján

Tükörfordítás	Tükörszavak	45	53,57 %
	Átírás	11	13,09 %
	Megváltozik	17	20,24 %
	Egyéb	2	2,38 %
Szlovák név új motiváción alapul		9	10,72 %

Összegzésként elmondható, hogy a szlovák fordítások döntő többségét az elsődleges magyar név motiválta. A fentiek is bizonyítják, hogy a szlovák névanyag szorosan kapcsolódik a magyarhoz. A minimális eltérések elsősorban a két nyelv grammatikai rendszerének különbségei, illetve a szóalkotási sajátosságok magyarázzák. A tükörfordítással keletkezett településnevek száma 84, ebből 45 tükörszó, 11 átírással keletkezett. A fennmaradó településnevekben megváltozott a név grammatikai szerkezete. Itt 11 név keletkezett implicitációval, négy településnévnél pedig megkülönböztető elem került a szlovák névbe, valamint két név esetében megváltozott a jelölt birtokviszony a szlovák alakban. A járás területén 9 településnév szlovák neve új motiváción alapult. Az „Egyéb” kategóriába szintén két településnevet tudtam besorolni, ezeknél a neveknel összetett átváltási művelet figyelhető meg.

4. grafikon: településnevek százalékos megoszlása a vizsgált területen

9 Befejezés

Munkámban a Dunaszerdahelyi járás településneveinek vizsgálatával foglalkozom. A járás területén vizsgált 69 település névanyagát dolgoztam fel, melyeket funkcionális és szemantikai szempontok alapján osztályoztam. Igyekeztem a legátfogóbb és legrészletesebb képet nyújtani a vizsgált településnevek eredetéről és etimológiájáról. Ezzel szerettem volna bizonyítani a járás sokszínű és változatos múltját, valamint településneveinek sokszínűségét. A fenti meglehetősen egyszerű vizsgálatok is hathatósan illusztrálják a csallóközi helynévanyag rendszerező feldolgozásában rejlő lehetőségeket.

A funkcionális-szemantikai vizsgálat során számos érdekes megállapításra jutottam, ezek közül azt szeretném kiemelni, hogy a vizsgált helynévanyagban feltűnően nagyszámú volt a pusztá személynévből keletkezett településnevek, melynek okait a fentiekben már tárgyaltam. Érdekesség lehet még, hogy a népnévi eredetű nevek és az állatnévi eredetű nevek nagyon ritkák ebben a térségben. A Csallóközben található rengetek vízfelület ellenére csupán két település neve utal a vízre, vagy a környezetében lévő vízrajzi jelenségekre.

A lexikális-morfológiai vizsgálat kapcsán kiderült, hogy a vizsgált helységnévanyagban kis számban találhatóak –d és –s képzős településnevek. Ezekből a településnevekből is sokat megtudhatunk, mivel rámutatnak arra, hogy a –d képzős településneveink a legrégebbek közé tartoznak ebben a térségben, mivel a –d képzős nevek már a 10. században megjelentek. Az –s képzőről elmondható, hogy ellátottságot kifejező és a gyűjtőnévképző funkcióból fejlődhetett ki, és így vált végül helynévképzővé. Ebbe a kategóriába tartozó összes helységnév előtaggal bővült. Az –ny képzős névalakok kapcsán sikerült pár érdekes dolgot felfedeznem, de ezeket már a fentiekben részletesen kifejtettem.

A keletkezéstörténeti kategóriában mind a minőségjelző, mind a metonimikus névadással keletkezett nevek csoportjába nagyszámú településnév tartozik. A minőségjelzős szerkezeteknél ennek oka az, hogy az előtagok nagy része megkülönböztető jelzősek. A metonimikus nevek ilyen nagyszámú előfordulása arra vezethető vissza, hogy a vizsgált helységnévanyagban nagyszámú személynévből keletkezett településnév található.

10 Adattár

Az adattári részben a településnek ábécé sorrendben találhatók. Minden szócikk a következőképpen épül fel. Félkövérrrel szedett szavak a településnevek magyar megfelelőit jelentik. Mellettük zárólejtben a településnév hivatalos szlovák megnevezése látható. Majd időrendben láthatók a településnevek ránkmaradt névalakjai, melyek után a zárójeles részben láthatók a felhasznált források címének rövidítése vagy szerzőjének vezetékneve, valamint a kiadás éve és az oldalszám. Forrásként az irodalomjegyzékben feltüntetett munkák közül Milan MAJTÁN, ZSIGMOND Tibor és PRESINSZKY Lajos munkáit használtam fel, valamint a Szlovák Tudományos Akadémia háromkötetes munkája (az adattárban VSOS. rövidítéssel látható) szolgált alapul az adattári rész elkészítéséhez. Minden szócikk után található még egy rövid etimológiai magyarázata a vizsgált településneveknek, melyhez KISS Lajos összefoglaló munkáját – *Földrajzi nevek etimológiai szótára*, röviden FNESz. – vettem alapul.

Az adattárban található rövidítések jelentése a következő:

hn. – helységnev

szn. – személynév

csn. – családnev

fn. – főnev

mn. – melléknév

szlk. – szlovák

m. – magyar

tkp. – tulajdonképpen

ún. – úgynevezett

Albár (Dolný Bar) – 1401: Kisbar (VSOS. 1977, 340), 1453: Albar (VSOS. 1977, 340), 1773: Modor-Al-Bar (Majtán 1972, 49), 1863-1882, 1892-1920, 1938-1945: Albár (Majtán 1972, 49), 1888: Albár és Kisbár (Majtán 1972, 49), 1927-1938, 1945-1948: Dolný Bár (Majtán 1972, 49), 1948-: Dolný Bár (Majtán 1972, 49). A *Bár* hn. puszta szn.-ből keletkezett magyar névadással. A megkülönböztető szerepű *Al-* előtag *Felbár* előtagjával van korrelációban. - A szlk. Dolný Bar 'Albár' részfordítás magyar mintára (FNESz. I., 65-66).

Alistál (Dolný Štál) – 1254-5: Staul (VSOS. 1977, 459), 1260: Alistal (VSOS. 1977, 459), 1347: Staul Inferior (VSOS. 1977, 459), 1773: Alistal (Majtán 1972, 148), 1786: Allischtal (Majtán 1972, 148), 1808: Alistal, All-Istal (Majtán 1972, 148), 1863: Alistály (Majtán 1972, 149), 1873-1920, 1938-1945: Alistál (Majtán 1972, 149), 1927-1938, 1945-1948: Dolný Štál, Alistál (Majtán 1972, 149), 1948-1991: Hroboňovo (Majtán 1972, 149), 1991-: Dolný Štál, Alistál (Zsigmond, 2002, 110). Szájhagyomány szerint a telpülés nevét onnan származtatják, hogy az Árpád-házi királyok alatt itt állottak volna az udvar istállói. (Presinszky 2004, 21)

Amadekarcsa (Amadeho Kračany) – 1390: Amadekarcha (VSOS. 1977, 58), 1773: Amode-Karcsa, Amade-Karcsa (Majtán 1972, 207), 1786: Amade-Karcscha (Majtán 1972, 207), 1808: Amadé-Karcsa (Majtán 1972, 207), 1863: Amadékartsa (Majtán 1972, 207), 1873-1882, 1913, 1938-1945: Amadékarcsa, 1888: Siposkarcsa és Amadékarcsa (Majtán 1972, 207), 1892-1907: Siposamadékarcsa (Majtán 1972, 207), 1920: Amadékarcsa, Siposamadékarcsa (Majtán 1972, 207), 1927-1938, 1945-1948: Amadeovské Korčany, Amadé-Karcsa (Majtán 1972, 207). A megkülönböztető szerepű Amadé- előtag az Amadé szn.-vel azonos. A Karcsa nyelvi forrása a török qara 'fekete' származékában kereshető (FNESz. 1983, 318). - A szlk. Amadeho Kračany 'Amadékarcsa' tudatos szlovákosítás eredménye (FNESz. I., 97).

Apácaszakállas (Opatovský Sokolec) – 1243: Zolonta (VSOS. 1977, 349), 1267: Zalonchazakalus (VSOS. 1977, 349), 1268: Villa superior, que eciam Zakalus nominatur (VSOS. 1977, 349), 1323: Felzakalus (VSOS. 1977, 349), 1773: Apácza-Szakalos (Majtán 1972, 384), 1786: Apácza-Sakálosch (Majtán 1972, 384), 1808: Apácza-Szakállos (Majtán 1972, 384), 1863: Apácaszakállos (Majtán 1972, 384), 1873: Apácaszakálás (Majtán 1972, 384), 1877-1920, 1938-1945: Apácaszakállas (Majtán 1972, 384), 1927-1938, 1945-1948: Apáca-Szakállas (Majtán 1972, 384), 1948-: Opatovský Sokolec (Majtán 1972, 384). Az alapjául szolgáló szn. a szn.-ként is alkalmazott m. *szakáll* fn. –s képzős származékából való. A megkülönböztető szerepű *Apáca-* előtag azzal kapcsolatos, hogy IV. Béla király 1267-ben leánya, margit kérésére a falut a margitszigeti apácakolostornak adományozta. - Az 1948-ban hatósági úton megállapított szlk. Opatovský Sokolec 'Apácaszakállas' tudatos szlovákosítás a szlk. *sokol* 'solyom' felhasználásával (FNESz. I., 104).

Bacsfa (Báč) – 1319: Bochfolua (VSOS. 1977, 113), 1321: Boch (VSOS. 1977, 113), 1406: Bachfalua (VSOS. 1977, 113), 1773: Bacsfalva (Majtán 1972, 44), 1786: Bacschfalu (Majtán 1972, 44), 1808: Bácsfa, Bácsfalva (Majtán 1972, 44), 1863: Bácsfa, Bácsfalu (Majtán 1972, 44), 1873-1895: Bácsfa (Majtán 1972, 44), 1898-1920, 1938-1945: Bacsfa (Majtán 1972, 44), 1927-1938, 1945-1948: Báčfa (Majtán 1972, 44), 1948-: Báč (Majtán 1972, 44). A *Bacs* szn.-nek és a birtokos személyraggal ellátott *falu* fn.-nek az összetétele. A *-falva* utótag idővel *-fá-*ra rövidült. - A szlk. Báč 'Bacsfa' névalakot 1948-ban állapították meg haósági úton (FNESz. I., 132).

Baka (Baka) – 1264: Baka (VSOS. 1977, 117), 1439: Eghazasbaka (VSOS. 1977, 117), 1455: Baka utraque (VSOS. 1977, 117), 1491: Felsewbaka (VSOS. 1977, 117), 1495: Kewzepsewbaka, Alsobaka (VSOS. 1977, 117), 1888: Baka (VSOS. 1977, 117). Puszta szn.-ből keletkezett magyar névadással. - A szlk. Baka hn. a magyarból származik (FNESz. I., 141).

Balázsfa (Blažov) – 1260: Balasethe (VSOS. 1977, 121), 1429: Blasety (VSOS. 1977, 121), 1773, 1808, 1873: Balásfa (Majtán 1972, 220), 1786: Balaschfa (Majtán 1972, 220), 1863, 1877-1920, 1938-1945: Balázsfa (Majtán 1972, 220), 1927-1938, 1945-1948: Blažov, Balázsfa (Majtán 1972, 220), 1948-: Blažov (Majtán 1972, 220). A *Balázs* szn.-nek és a birtokos személyraggal ellátott *falu* fn.-nek az összetétele. Az utótag idővel *-fá-*ra rövidült. - A szlk. Blažov 'Balázsfa' névalakot hatósági úton állapították meg tudatos szlovákosítással (FNESz. I., 153).

Balony (Baloň) – 1252: Bolon (VSOS. 1977, 119), 1264: Balon (VSOS. 1977, 119), 1269: Bolun (VSOS. 1977, 119), 1773, 1786: Ballon (Majtán 1972, 47), 1808, 1863-1907: Ballony (Majtán 1972, 47), 1913-1920, 1938-1945: Balony (Majtán 1972, 47), 1927-1938, 1945-1948: Baloň, Balony (Majtán 1972, 47), 1948-: Baloň (Majtán 1972, 47). Talán pusztasz. -ből keletkezett magyar névadással, *Boin* 'egy halász Helembán' szn. - A szlk. Baloň 'Balony' hn. a magyarból való.

Béke (Mierovo) – 1260: Beke (VSOS. 1977, 249), 1773, 1873-1948: Béke (Majtán 1972, 268), 1786, 1863: Beke (Majtán 1972, 268), 1808: Beke, Tyrnaugedl (Majtán 1972, 268), 1948-1960: Sklenárovo (Majtán 1972, 268), 1960-: Mierovo (Majtán 1972, 268). Puszta szn.-ből keletkezett magyar névadással. - Az 1948-ban hatósági úton megállapított szlk. Mierovo 'Béke' alapszavának 1 szlk. mier 'béke' (FNESz. I., 185).

Beketfa (Beketfa) – 1423: Bekedfalwa (VSOS. 1977, 424), 1773, 1786: Beketfa (Majtán 1972, 137), 1808, 1863: Beketfalva, Beketfa (Majtán 1972, 137), 1873-1940: Beketfa (Majtán 1972, 137). A *Beked* szn.-nek és a birtokos személyraggal ellátott *falu* fn.-nek az összetétele. Az utótag idővel –*fá*-ra rövidült.

Bélvata (Vojtechovce) – 1773: Beel-Vatta (Majtán 1972, 484), 1786: Bél-Watta (Majtán 1972, 484), 1808: Bél-Vata (Majtán 1972, 484), 1863: Belvatta (Majtán 1972, 484), 1873-1907: Bélvatta (Majtán 1972, 484), 1913-1920, 1938-1945: Bélvata (Majtán 1972, 484), 1927-1938, 1945-1948: Bél-Vata (Majtán 1972, 484), 1948-: Vojtechovce (Majtán 1972, 484)

Benkepatony (Benkovska Potôň) - 1773, 1786, 1808: Benke-Patony (Majtán 1972, 335), 1863-1920, 1938-1940: Benkepatony (Majtán 1972, 335), 1927-1938: Benkova Potôň, Benke-Patony (Majtán 1972, 335).

Bögellő (Boheľov) – 1456: Beg (VSOS. 1977, 176), 1773, 1786: Bögellő (Majtán 1972, 65), 1808: Bögellő, Bögölő (Majtán 1972, 65), 1863: Bögellő, Bögöllő (Majtán 1972, 65), 1873-1948: Bögellő (Majtán 1972, 65), 1948-: Boheľov (Majtán 1972, 65). Talán besenyő hn.-vel van kapcsolatban. - Az 1948-ban hatósági úton megállapított szlk. Boheľov 'Bögellő' tudatos szlovákosítás eredménye (FNESz. I., 249).

Bős (Gabčíkovo) – 1264: Beus (VSOS. 1977, 380), 1773: Böös (Majtán 1972, 122), 1786: Bösch (Majtán 1972, 122), 1808: Bös (Majtán 1972, 122), 1873-1920, 1938-1945: Bös (Majtán 1972, 122), 1927-1938, 1945-1948: Beš, Bös (Majtán 1972, 122), 1948-: Gabčíkovo (Majtán 1972, 122). Puszta szn.-ből keletkezett magyar névadással. - Az 1948-ban hatósági úton bevezetett szlk. Gabčíkovo 'Bös' helységnevet a szlk. Gabčík csn.-ből alkották meg annak megörökítésére, hogy Jozef Gabčík volt a R. Heydrich elleni 1942. évi prágai merénylet egyik résztvevője (FNESz. I., 251).

Budafa (Veľká Budafa) – 1773, 1786, 1808: Nagy-Budafa (Majtán 1972, 137), 1863-1920, 1938-1945: Nagy-budafa (Majtán 1972, 137), 1927-1938: Veľká Budafa, Nagy-Budafa (Majtán 1972, 137). A m. R. Buda szn.-nek és a birtokos személyraggal ellátott falunak az összetétele. Az utótag idővel –*fá*-ra rövidült. - Az 1948-ban hatósági úton megállapított szlk. Veľká Budafa 'Budafa' a magyarból való (FNESz. I., 259).

Csallóközsütörtök (Štvrtek na Ostrove) – 1240: Leupsdorf (VSOS. 1978, 142), 1248: Cheturtukhel (VSOS. 1978, 142), 1260: Chuturtukhelwigy (VSOS. 1978, 142), 1283: Chuturtuk, Chururtek (VSOS. 1978, 142), 1311: Villa Levpoldi, Leupoltstorf (VSOS. 1978, 142), 1354: Kyschuturtuk (VSOS. 1978, 142), 1396: Villa Leupoldi seu Chururtek (VSOS. 1978, 142), 1773: Csötörtök, Loyberdorff (Majtán 1972, 409), 1786: Cschötörtek, Cschötörtök, Luipersdorf, Loipersdorf, Leopoldsdorf, Ctwrtek (Majtán 1972, 409-410), 1808: Csötörtök, Loipersdorf, Loipersdorf, Luzpersdorf, Donnersmarkt, Čžwtrek, Sstwrtek (Majtán 1972, 410), 1863-1907: Csötörtök (Majtán 1972, 410), 1913, 1938-1945: Csütörtök (Majtán 1972, 410), 1920: Štvrtek (Majtán 1972, 410), 1927-1938: Štvrtek na Ostrove, Csütörtök (Majtán 1972, 410), 1948-: Štvrtek na Ostrove (Majtán 1972, 410). A *Csallóköz*- előtag megkülönböztető szerepű (FNESz.). Nevét a csütörtöki napokon tartott vásáraitól kapta (Zsigmond, 2002, 130).

Csallóközkürt (Ohrady) – 1252: Kurth, Kyrth (VSOS. 1977, 340), 1395: Eghazaskyurth (VSOS. 1977, 340), 1773, 1786, 1808, 1863: Kürth (Majtán 1972, 294), 1873-1907: Kürt (Majtán 1972, 294), 1913-1920, 1938-1945: Csallóközkürt (Majtán 1972, 294), 1927-1938, 1945-1948: Kref' na Ostrove, Csallóköz-Kürt (Majtán 1972, 294), 1948-: Ohrady (Majtán 1972, 294). A Kürt hn. az ómagyar *Kürt* törzsnévből alakult. Kürt törzsbeli települését jelöli. A *Csallóköz*- előtag megkülönböztető szerepű. - Az 1948-ban hatósági úton megállapított szlk. Ohrady 'Csallóközkürt' tkp. értelmé 'kerítések, bekerített helyek, sáncok, erődítések' (FNESz. I., 304).

Csallóköznádasd (Trstená na Ostrove) – 1250: Nadast (VSOS. 1978, 199), 1269: Nádasd (VSOS. 1978, 199), 1773: Nádasd (Majtán 1972, 427), 1786: Nádaschd (Majtán 1972, 427), 1808, 1863-1888: Nádasd (Majtán 1972, 427), 1892-1907: Nadasd (Majtán 1972, 427), 1913, 1938-1945: Csallóköznádasd (Majtán 1972, 427), 1920: Csallóköznádasd, Nádasd (Majtán 1972, 427), 1927-1938, 1945-1928: Trstená na Ostrove, Nádasd (Majtán 1972, 427), 1948-: Trstená na Ostrove (Majtán 1972, 427). A Nádasd hn. a m. *nádas* 'náddal benőtt hely' –d képzős származéka. A *Csallóköz*- előtag megkülönböztető szerepű. - Az 1948-ban hatósági úton megállapított szlk. Trstena na Ostrove 'Csallóköznádasd' tudatos szlovákosítás eredménye (FNESz. I., 304).

Csallóköztárnok (Trnávka) – 1275: Tarnuk (VSOS. 1978, 196), 1773: Tárnok, Tarnok (Majtán 1972, 425), 1786: Tarnok (Majtán 1972, 425), 1808, 1863-1907: Tárnok (Majtán 1972, 425), 1913, 1938-1945: Csallóköztárnok (Majtán 1972, 425), 1920: Tárnok, Csallóköztárnok (Majtán 1972, 425), 1927-1938, 1945-1948: Trnávka, Tárnok (Majtán 1972, 425), 1948-: Trnávka (Majtán 1972, 425). A m. R. tárnok-tavarik köznévből keletkezett. A királyi uradalom és várispánságoknak beszolgáltatott és ott raktározott termékek kezelőinek lakhelyére utal (FNESz. II., 621). A *Csallóköz-* előtag megkülönböztető szerepű. - A hatósági úton megállapított szlk. Trávník 'Csallóköztárnok' tudatos szlovákosítás eredménye (FNESz. I., 304).

Csécsénypatony (Čečínska Potôň) – 1773, 1808: Csécsén-Patony (Majtán 1972, 335), 1786: Cschécschény-Patony (Majtán 1972, 335), 1863-1920, 1938-1940: Csécsénypatony (Majtán 1972, 336), 1927-1938: Čečínska Potôň, Csécsény-Patony (Majtán 1972, 336). A *Patony* hn. puszta szn.-ből keletkezett magyar névadással. A *csécsény-* előtag bizonyára puszta szn.-ből keletkezett magyar névadással. - A hatósági úton megállapított szlk. Čečínska Potôň 'Csécsénypatony' tudatos szlovákosítás eredménye (FNESz. I.,).

Cséfa (Čehov) – 1349: Cheufalva (VSOS. 1977, 424) 1773: Cséfa (Majtán 1972, 137), 1786: Cscheffa (Majtán 1972, 137), 1808, 1863, 1920: Cséfalva, Cséfa (Majtán 1972, 137), 1873-1882, 1913, 1938-1948: Cséfalva (Majtán 1972, 137), 1888-1907, 1927-1938: Cséfa (Majtán 1972, 137), 1948-1960: Čehov (Majtán 1972, 137). A m. *Cseh* szn.-nek és a birtokos személyraggal ellátott *fal* fn.-nek az összetétele. Az utótag idővel *-fá*-ra rövidült. - Az 1948-ban hatósági úton megállapított szlk. Čehov 'Cséfa' tudatos szlovákosítás eredménye (FNESz. I., 312).

Csenke (Čenkovce) – 1333: Czenk (VSOS. 1978, 353), 1773: Csönke (Majtán 1972, 188), 1786: Cshönke (Majtán 1972, 188), 1808, 1863: Csenke, Csönke (Majtán 1972, 188), 1873-1948: Csenke (Majtán 1972, 188), 1948-1960: Čenkovce (Majtán 1972, 188). Az elsődleges *Csenkesz* hn. puszta szn.-ből keletkezett magyar névadással. - Az 1948-ban hatósági úton megállapított szlk. Čenkovce 'Csenke' tudatos szlovákosítás eredménye (FNESz. I., 318).

Csiliznyárad (Ňárad) – 1468: Nyarad (VSOS. 1978, 170), 1481: Nyarag (VSOS. 1978, 170), 1486: Nyarasd (VSOS. 1978, 170), 1773: Nyarod (Majtán 1972, 421), 1786: Nyárod (Majtán 1972, 421), 1808, 1863, 1888-1907: Nyárad (Majtán 1972, 421), 1873-1882: Nyárad (Majtán 1972, 421), 1913-1920, 1938-1945: Csiliznyárad (Majtán 1972, 421), 1945-1948: Čilizský-

Ňárad, Csiliz-Nyárad (Majtán 1972, 421), 1948-1991: Topoľovec (Majtán 1972, 421), 1991-: Ňárad, Csiliznyárad (Zsigmond, 2002, 139). A Nyárad hn. a m. *nyár* 'nyárfa' származéka. A megkülönböztető szerepű *Csiliz-* előtag a Csilizközre utal (FNESz. I., 332).

Csilizpatas (Pataš) – 1270: Pothos (VSOS. 1977, 373), 1356: Patas (VSOS. 1977, 373), 1402: Pathus (VSOS. 1977, 373), 1437: Kyspatas (VSOS. 1977, 373), 1773, 1808, 1863-1907: Patas (Majtán 1972, 309), 1786: Patasch (Majtán 1972, 309), 1913-1920, 1938-1945: Csilizpatas (Majtán 1972, 309), 1927-1938, 1945-1948: Pataš, Patas (Majtán 1972, 309), 1948-1991: Pastúchy (Majtán 1972, 309), 1991-: Pataš, Csilizpatas (Zsigmond, 2002, 141). A *Patas* hn. puszta szn.-ből keletkezett magyaros névadással. A megkülönböztető szerepű *Csiliz-* előtag a Csilizközre utal (FNESz. I., 332).

Csilizradvány (Čilizská Radvaň) – 1252: Roduan, Rodoan (VSOS. 1977, 299), 1268: Rodouan (VSOS. 1977, 299), 1272: Raduan (VSOS. 1977, 299), 1341: Radwan (VSOS. 1977, 299), 1773: Radvan, Radván (Majtán 1972, 347), 1786: Radwány (Majtán 1972, 347), 1808: Radvány (Majtán 1972, 347), 1863-1920, 1938-1945: Csilizradvány (Majtán 1972, 347), 1827-1938, 1945-1948: Čilizská Radvaň, Csiliz-Radvány (Majtán 1972, 347), 1948-1960: Čilizská Radvaň (Majtán 1972, 347), 1960-: Čilizská Radvaň (Majtán 1972, 347). A Radvány hn. puszta szn.-ből keletkezett magyar névadással. A megkülönböztető szerepű *Csiliz-* előtag a Csilizközre utal. - A hatósági úton megállapított szlk. Čilizská Radvaň 'Csilizradvány' részfordítás a magyarból (FNESz. I., 332).

Csölösztó (Čilistov) – 1238: Chiliziteu, Chulstw (VSOS. 1978, 119), 1287: Chylstu (VSOS. 1978, 119), 1381: Chylztow (VSOS. 1978, 119), 1773: Csölöstő, Kledern (Majtán 1972, 401), 1786: Cschölöstő, Kledern (Majtán 1972, 401), 1808: Csölösztó, Kledern (Majtán 1972, 401), 1863: Csölesztő (Majtán 1972, 401), 1873-1920, 1938-1945: Csölösztó (Majtán 1972, 401), 1927-1938, 1945-1948: Čilistov, Csölösztó (Majtán 1972, 401), 1948-: Čilistov (Majtán 1972, 401). A *Csiliz* 'a Nagy-Dunából kiszakadó és Csicsótól nyugatra a Nagy-Dunába visszaterő vízfolyás' víznévnek és a *tő* 'torkolat' fn.-nek az összetétele. - A szlk. Čilistov 'Csölösztó' a magyarból való (FNESz. I., 344).

Dercsika (Jurová) – 1253: Gyurgsuka, Gurgsuka (VSOS. 1977, 525), 1254-5: Gursuca (VSOS. 1977, 525), 1413: Gyersoka (VSOS. 1977, 525), 1431: Gyerczeka (VSOS. 1977, 525), 1773, 1808, 1873-1948: Dercsika (Majtán 1972, 177), 1786: Derczika (Majtán 1972, 177), 1863: Dercsíka (Majtán 1972, 177), 1948-: Jurová (Majtán 1972, 177). Az elsődleges

Györgysoka névváltozat a m. Györögy szn.-nek és a birtokos személyraggal ellátott sok 'falu' fn.-nek az összetétele. A Györgysoká-ból Dercsika lett. - Az 1948-ban hatósági úton megállapított szlk. Jurová 'Dercsika' a Jur 'György' szn. származéka (FNESz. I., 364).

Diósförgepatony (Orechová Potôň) – 1250: Pozun, alia villa Potun (VSOS. 1977, 355), 1367: Gyospothon (VSOS. 1977, 355), 1773: Dios Patony (VSOS. 1977, 355), 1927-: Orechová Potôň, Diósförgepatony, Dióspatony (VSOS. 1977, 355). A 19. sz. derekán Dióspatony és Förgepatony egyesült Diósförgepatony néven. A *Patony* hn. puszta szn.-ből keletkezett magyar névadással. A megkülönböztető szerepű *Diós-* előtag 'diófával beültetett' az értelme. A *Förge-* előtaghoz I. Ferge csn. és ferge-firge-fürge mn. - A szlk. Orechová Potôň 'Diósförgepatony' a m. Dióspatony részfordítása (FNESz. I., 372).

Doborgaz (Dobrohošť) – 1238: Doborgaz, Dobragaz, Doborgoz, Dobrogoz (VSOS. 1977, 324), 1296: Kysduburghuezth (VSOS. 1977, 324), 1383: Dobrogozth (VSOS. 1977, 324), 1438: Dobrowgaz (VSOS. 1977, 324), 1773: Doborgaz, Doborgáz (Majtán 1972, 106), 1786: Doborgász (Majtán 1972, 106), 1808, 1863-1873, 1888-1920, 1938-1945: Doborgaz (Majtán 1972, 106), 1877-1882: Doborgáz (Majtán 1972, 106), 1927-1938, 1945-1948: Dobrohošť, Doborgaz (Majtán 1972, 106), 1948-: Dobrohošť (Majtán 1972, 106). A Doborgaz hn. puszta szn.-ből alakult ki magyar névadással. - A hatóságilag megállapított szlk. Dobrohošť 'Doborgaz' tudatos szlovákosítás eredménye (FNESz. I., 376).

Dunakisfalud (Vieska) – 1392: Kysfalua (VSOS. 1978, 265), 1395: Kysfalu alias Wesko (VSOS. 1978, 265), 1489: Wezka (VSOS. 1978, 265), 1773, 1808, 1863-1907: Kisfalud (Majtán 1972, 336), 1913, 1938-1945: Dunakisfalud (Majtán 1972, 336), 1920: Dunakisfalud, Kisfalud (Majtán 1972, 336), 1927-1938, 1945-1948: Vieska, Kisfalud (Majtán 1972, 336), 1948-: Vieska (Majtán 1972, 336). A *Kisfalud* hn. a falu viszonylagos csekély kiterjedésére, méretére utal. A megkülönböztető szerepű *Duna-* előtag a folyó mellékével kapcsolatos. - A hatósági úton megállapított szlk. Vieska 'Dunakisfalud' tükörfordítás a magyarból (FNESz. I., 397).

Dunaszerdahely – 1254-5: Svridahel (VSOS. 1977, 367), 1256: Syridahel (FNESz. 1983, 192), 1270: Zeredahel (VSOS. 1977, 367), 1358: Zredahel (VSOS. 1977, 367, 1786: Serdahely (VSOS. 1977, 367), 1808: Szerdahely (Majtán 1972, 391) 1920-1938, 1945-1948: Dunajská Streda, Dunaszerdahely (Majtán 1972, 391), 1948-: Dunajská Streda (Majtán 1972, 391). A *Szerdahely* hn. arra utal, hogy a falu egykor szerdánként tartotta a hetivásárját

(FNESz. 188). A megkülönböztető szerepű *Duna*- előtag a folyó mellékével kapcsolatos. – A szlk. Dunajská Streda 'Dunaszerdahely' a magyarból való (FNESz. I., 398).

Dunatókés (Dunajský Klátov) – 1392: Theukes (VSOS. 1977, 502), 1436: Thewkes et Vyfalw (VSOS. 1977, 502), 1485: Thekes Wyfalw (VSOS. 1977, 502), 1786: Tökesch (VSOS. 1977, 502), 1773, 1808, 1863-1907, 1927-1938, 1945-1948: Tőkés (Majtán 1972, 166), 1948-: Dunajský Klátov, Tőkés, Dunatókés (VSOS. 1977, 502). A Tőkés hn. a m. *tőke* 'kivágott fának a talajban maradó része, ennek föld feletti része, tönk' fn. –s képzős származékából alakult ki. A megkülönböztető szerepű *Duna*- előtag a folyó mellékével kapcsolatos. - Az 1948-ban hatósági úton megállapított szlk. Dunajský Klátov 'Dunatókés' tükörfordítás a magyarból (FNESz. I., 399).

Egyházgelle (Holice) – 1245: Gala (VSOS. 1977, 424), 1253: Galla (VSOS. 1977, 424), 1308: Gelle (VSOS. 1977, 424), 1320: Gelye (VSOS. 1977, 424), 1940-1945: Gelle (Majtán 1972, 136), 1945-1948: Gala (Majtán 1972, 136), 1948-: Holice, Egyházgelle (Majtán 1972, 136). Az *Egyház*- előtagnak 'templommal rendelkező, templomos' az értelme (FNESz. I., 411). Hajdanán az ún. Gelleszer templomos faluja volt (Zsigmond 2002, 168).

Egyházkarcsa (Kostolné Kračany) – 1215: Corcha (VSOS. 1977, 58), 1231: Korosa (VSOS. 1977, 58), 1240: tres ville Caracha (VSOS. 1977, 58), 1243: Karasha (VSOS. 1977, 58), 1248: Karchan (VSOS. 1977, 58), 1253: Karcsa, Karcha (VSOS. 1977, 58), 1260: Eghazaskarcha, Heghazaskarcha (VSOS. 1977, 58), 1773: Egyház-Karcsa (Majtán 1972, 207), 1786: Egyház-Karcscha (Majtán 1972, 207), 1808: Egyházas-Karcsa (Majtán 1972, 207), 1863: Egyházkartsa (Majtán 1972, 207), 1873-1920, 1938-1940: Egyházkarcsa (Majtán 1972, 207), 1927-1938: Kostolné Korčany, Egyház-Karcsa (Majtán 1972, 207), 1948-: Kostolné Kračany (Majtán 1972, 207). A Karcsa nyelvi forrása a török qara 'fekete' származékában kereshető (FNESz. 1983, 318). Az *Egyház*- előtagnak 'templommal rendelkező, templomos' az értelme. - A szlk. Kostolné Kračany 'Egyházkarcsa' tudatos szlovákosítás eredménye (FNESz. I., 412).

Ekecs (Okoč) – 1268: Ekech (VSOS. 1977, 341), 1773, 1808, 1863-1920, 1938-1945: Ekecs (Majtán 1972, 295), 1786: Ekecsch (Majtán 1972, 295), 1927-1938, 1945-1948: Ekeč, Ekecs (Majtán 1972, 295), 1948-: Okoč, Ekecs (Majtán 1972, 295). Puszta szn.-ből keletkezett magyar névadással. - Az 1948-ban hivatalossá tett Okoč 'Ekecs' névalak tudatos szlovákosítás eredménye (FNESz. I., 413).

Erdőhátkarcsa (Lesné Kračany) – 1306: Eredewhathkarcha (VSOS. 1977, 91), 1773, 1808: Erdőhát-Karcsa (Majtán 1972, 208), 1786: Erdőhát-Karcscha (Majtán 1972, 208), 1863: Erdőhátkartsa (Majtán 1972, 208), 1873-1882: Damazérkarcsa és Erdőhátkarcsa (Majtán 1972, 208), 1888-1907: Erdőhátdamazérkarcsa (Majtán 1972, 208), 1913, 1938-1940: Erdőhátkarcsa (Majtán 1972, 208), 1920: Erdőhátkarcsa, Erdőhátdamazérkarcsa (Majtán 1972, 208), 1927-1938: Lesné Korčany, Erdőhát-Karcsa (Majtán 1972, 208). A Karcsa nyelvi forrása a török qara 'fekete' származékában kereshető (FNESz. 1983, 318).

Felbár (Horný Bar) – 1245: Baar, Bodobar (VSOS. 1977, 443), 1310: Obar (VSOS. 1977, 443), 1342-1382, 1439: Naghbar a. n. Felbar (VSOS. 1977, 443), 1439: Nagbar a. n. Eghazasbar (VSOS. 1977, 443), 1512: Badoo Baar a. n. Nagh Baar (VSOS. 1977, 443), 1773: Föll-Báár (Majtán 1972, 49), 1786: Felbár (VSOS. 1977, 443), 1808: Fel-Bár, Felbár (Majtán 1972, 49), 1863-1920, 1938-1945: Felbár (Majtán 1972, 49), 1927-1938, 1945-1948: Horný Bar, Felbár (Majtán 1972, 49), 1948-: Horný Bar (Majtán 1972, 49). A Bár hn. pusztá szn.-ből keletkezett magyar návadással. A megkülönböztető szerepű *Fel-* előtag Albár előtagjával van korrelációban. - A szlk. Horný Bar 'Felbár' részfordítás a magyarból (FNESz. I., 450).

Felsővámos (Horné Mýto) – 1406: Wamosfalw (VSOS. 1978, 186), 1421: Wykyrth, sive Wamusfalw (VSOS. 1978, 186), 1773: Vamosfalu (Majtán 1972, 282), 1786: Wámoschfalu (Majtán 1972, 282), 1808, 1863-1907: Vámosfalu (Majtán 1972, 282), 1913, 1938-1945: Felsővámos (Majtán 1972, 282), 1920: Felsővámos, Vámosfalu (Majtán 1972, 282), 1927-1938, 1945-1948: Horné Mýto, Felső-Vámos (Majtán 1972, 282), 1948-: Horné Mýto (Majtán 1972, 282). Az elsődleges Vámosfalu hn. a *vámos* mn.-nek és a *falu* fn.-nek az összetétele. A Felsővámos névalakot hatósági úton állapították meg. - A szlk. Horné Mýto 'Felsővámos' tükörfordítás a magyarból (FNESz. I., 456).

Gomba (Hubice) – 1293: Gumba (VSOS. 1977, 468), 1773, 1786, 1808, 1863-1907, 1920-1938, 1945-1948: Gomba (Majtán 1972, 152), 1913, 1938-1945: Nemesgomba (Majtán 1972, 152), 1948-: Hubice, Gomba (VSOS. 1977, 468). A m. R. Gomba szn.-ből keletkezett. Ez utóbbinak a magyar gomba fn. lehetett az előzménye. - A hatósági úton megállapított szlk. Hubice 'Gomba' tükörfordítás a magyarból (FNESz. I., 520).

Hegyéte (Kútniky) – 1240: Ety, Ethy (VSOS. 1977, 121), 1250: Ete (VSOS. 1977, 121), 1260: Tewkeesethe (VSOS. 1977, 121), 1268: Quinque ville Ethey (VSOS. 1977, 121), 1420: Nagethi (VSOS. 1977, 121), 1447: Kowachethy (VSOS. 1977, 121), 1773: Hegy-Ethne

(Majtán 1972, 220), 1786: Hegy-Ette (Majtán 1972, 220), 1808: Hegy-Ethe (Majtán 1972, 220), 1863: Hegyéthe és Beneéthe (Majtán 1972, 220), 1873-1882: Hegybeneete (Majtán 1972, 220), 1888-1940: Hegybeneéte (Majtán 1972, 220), 1940-1948: Hegyéte (Majtán 1972, 220), 1948-: Kútniky (Majtán 1972, 220). Az *Éte* hn. puszta szn.-ből keletkezett magyar névadással. A megkülönböztető *Hegy-* előtag a szn.-ként is alkalmazott m. hegy fn.-ből való. - Az 1948-ban hatósági úton megállapított szlk. Kútniky 'Hegyéte' alapszavához 1 szlk. kútny 'sarok' kút 'sarok, szöglet' (FNESz. I., 579).

Hodos (Vydrany) – 1245: Hodus (VSOS. 1978, 293), 1279: Hudus (VSOS. 1978, 293), 1287: Hodos (VSOS. 1978, 293), 1361: Kishodos (VSOS. 1978, 293), 1428: Felsewhodos (VSOS. 1978, 293), 1773, 1808, 1863-1907, 1927-1938, 1945-1948: Hodos (Majtán 1972, 464), 1786: Hodosch (Majtán 1972, 464), 1913, 1938-1945: Nemeshodos (Majtán 1972, 464), 1920: Nemeshodos, Hodos, Cucháza, Zsigmondháza (Majtán 1972, 464), 1948-: Vydrany, Hodos (Majtán 1972, 464)

Illésháza (Nový Život) – 1238: Althalwthallyafelde, Altolutolyafewld (VSOS. 1977, 336), 1353: Elyasvata (VSOS. 1977, 336), 1773: Illésháza (Majtán 1972, 484), 1786: Illéschháza (Majtán 1972, 484), 1808: Illyésháza, Illésháza (Majtán 1972, 484), 1863-1948: Illésháza (Majtán 1972, 484), 1948-1960 :Eliášovce (Majtán 1972, 484), 1960-: Nový Život (Majtán 1972, 484). Az *Illés* szn.-nek és a birtokos személyraggal ellátott *ház* fn.-nek az összetétele (FNESz. I., 624).

Izsap (Ižop) – 1297: Isop (VSOS. 1977, 499), 1397: Izap (VSOS. 1977, 499), 1472: Isap (VSOS. 1977, 499), 1773: Isap (Majtán 1972, 164), 1786: Ischap (VSOS. 1977, 499), 1808: Izsáp, Isáp (Majtán 1972, 164), 1863-1920, 1938-1945: Izsap (Majtán 1972, 164), 1927: Ižap (VSOS. 1977, 499), 1945-1948: Ižap (Majtán 1972, 164), 1948-: Ižop, Izsap (VSOS. 1977, 499). Az alapjául szolgáló szn. bizonyára a József szn.-vel tartozik össze, s nem a m. izsóp növénynévből alakult ki. - A szlk. Ižop 'Izsap' hn. átvétel a magyarból (FNESz. I., 643).

Jányok (Janíky) – 1. Alsójányok, Dolné Janíky: 1287: Januk (VSOS. 1977, 508), 1301: Janyk (VSOS. 1977, 508), 1311: Januk, Janyk Inferior (VSOS. 1977, 508), 1358: Also Janok (VSOS. 1977, 508), 1920: Dolný Jánok (VSOS. 1977, 508), 1927: Dolné Janíky, Alsójányok, Alsójánok (VSOS. 1977, 508). 2. Felsőjányok, Horné Janíky – 1311: Janyk Superior (VSOS. 1977, 508), 1359: Felianuk (VSOS. 1977, 508), 1920: Horný Jánok (VSOS. 1977, 508), 1927: Horné Janíky, Felsőjányok, Felsőjánok (VSOS. 1977, 508).

Keszölcés (Kyselica) – 1773: Keszölczés (Majtán 1972, 458), 1786: Keszölczés (Majtán 1972, 458), 1808: Keszölczés, Kyselica (Majtán 1972, 458), 1863: Keszölczés (Majtán 1972, 458), 1873-1913, 1938-1948: Keszölcés (Majtán 1972, 458), 1920: Kyselica (Majtán 1972, 458), 1927-1938: Kyselica, Keszölcés (Majtán 1972, 458). A m. *keszőce* fn.-ből, illetőleg ennek -s képzős származékából keletkezett. - A szlovák névalak az 1808 óta adott Kyselica 'Keszölcés' (FNESz. I., 724).

Királyfiakarcsa (Kráľovičove Kračany) – 1215:Corcha (VSOS. 1977, 91), 1231:Korosa (VSOS. 1977, 91), 1240:tres ville Caracha (VSOS. 1977, 91), 1243:Karasha (VSOS. 1977, 91), 1248:Karchan (VSOS. 1977, 91), 1253:Karcsa, Karcha (VSOS. 1977, 91), 1349:Kyralfaia (VSOS. 1977, 91), 1353:Keralifiakarcha (VSOS. 1977, 91), 1773:Királyfia-Karcsa, Királyfia (Majtán 1972, 207), 1786:Királyfia-Karcscha (Majtán 1972, 207), 1808:Királyfia-Karcsa (Majtán 1972, 207), 1863:Királyfiakartsa (Majtán 1972, 207), 1873-1920, 1938-1945:Királyfiakarcsa (Majtán 1972, 207), 1927-1938, 1945-1948:Kráľovicove Kročany, Királyfia-Karcsa (Majtán 1972, 207), 1948-:Kráľovičove Kračany, Királyfiakarcsa (Majtán 1972, 207). A megkülönböztető szerepű *Királyfia*- előtag a katonáskodó várjobbágyoknak arra az előkelőbb rétegére utal, amelyet Szent István király szabad jobbágyságai közül eredeztettek. A Karcsa nyelvi forrása a török qara 'fekete' származékában kereshető (FNESz. 1983, 318). – A hatósági úton megállapított szlk. Kostolné Kračany 'Királyfiakarcsa' tudatos szlovákosítás eredménye (FNESz. I., 732).

Kisbudafa (Malá Budafa) – 1773, 1808: Kis-Budafa (Majtán 1972, 137), 1786: Kisch-Budafa (VSOS. 1977, 424), 1863-1920, 1938-1940: Kisbudafa (Majtán 1972, 137), 1927: Malá Budafa, Kisbudafa (VSOS. 1977, 424). A m. R. Buda szn.-nek és a birtokos személyraggal ellátott falunak az összetétele. Az utótag idővel -fá-ra rövidült. A *Kis*- előtag megkülönböztető szerepű (FNESz. I., 259).

Kisudvarnok (Malé Dvorníky) – 1336: Feloduarnuk (VSOS. 1977, 372), 1773, 1808: Kisch-Udvarnok (Majtán 1972, 120), 1786: Kisch-Udvarnok (VSOS. 1977, 372), 1863-1920, 1938-1945: Kisudvarnok (Majtán 1972, 120), 1927: Malé Dvorníky, Kisudvarnok (VSOS. 1977, 372), 1945-1948: Malé Dvorníky, Kis-Udvarnok (Majtán 1972, 120), 1948-: Malé Dvorníky (Majtán 1972, 120). A *Kis*- előtag megkülönböztető szerepű (FNESz. 337). Kialakulásakor királyi udvarnokok telepe volt. (Zsigmond 2002, 222).

Kulcsárkarcsa (Kulčárove Kračany) – 1277: Olkulchar (VSOS. 1977, 91), 1322: Gutakarchsa (VSOS. 1977, 91), 1508: Gwthakarcha a. n. Kwlcharkarcha (VSOS. 1977, 91), 1773: Kulcsár-Karcsa (Majtán 1972, 208), 1786: Kulcschár-Karcscha (Majtán 1972, 208), 1863: Kulcsár-kartsa (Majtán 1972, 208), 1873-1920, 1938-1940: Kulcsárkarcsa (Majtán 1972, 208), 1927-1938: Kľučiarove Korčany, Kulcsár-Karcsa (Majtán 1972, 208). A Karcsa nyelvi forrása a török qara 'fekete' származékában kereshető (FNESz. 1983, 318).

Kulcsod (Kľúčovec) – 1252: Kwlchud (VSOS. 1977, 34), 1773, 1863-1948: Kulcsod (Majtán 1972, 191), 1786: Kulcschod (Majtán 1972, 191), 1808: Kulcsód (Majtán 1972, 191), 1948-: Kľúčovec, Kulcsod (Majtán 1972, 191). Etimológiailag összetartozik a *Kulcs* hn.-vel, de ahhoz képest *-d* képzővel bővült. - Az 1948-ban hatósági úton megállapított szlk. Kľúčovec 'Kulcsod' tudatos szlovákosítás eredménye (FNESz. I., 811).

Lég (Lehnice) – 1. Nagylég: 1239: Legu (VSOS. 1977, 138), 1250: Leeg (VSOS. 1977, 138), 1269: Leg (VSOS. 1977, 138), 1328: Leeg (VSOS. 1977, 138), 1396: Leeg alias Legendorff (VSOS. 1977, 138), 1398: Naglegh (VSOS. 1977, 138), 1476: Legnicz (VSOS. 1977, 138), 1927: Veľký Lég, Nagylég (VSOS. 1977, 138). 2. Kislég: 1311: Kyus Leeg (VSOS. 1977, 138), 1927: Malý Lég, Kislég (VSOS. 1977, 138). Lég: 1940: Lég (VSOS. 1977, 138), 1948-: Lehnice, Lég (VSOS. 1977, 138). A *Lég* hn. puszta szn.-ből keletkezett magyar névadással. - Az 1948-ban hatósági úton megállapított szlk. Lehnice 'Lég' szlovákosított alakja (FNESz. II., 22).

Lúcs (Lúč na Ostrove) - 1. Kislúcs: 1295: Luche (VSOS. 1977, 197), 1498: Kyslwche (VSOS. 1977, 197), 1773: Kis-Lucse (Majtán 1972, 247), 1786: Kisch-Lucsche (Majtán 1972, 247), 1808: Kis-Lúcse, Kis-Löcs (Majtán 1972, 248), 1863: Kislincs, Kislucs (Majtán 1972, 248), 1873-1888: Kislucs (Majtán 1972, 248), 1892-1920, 1938-1945: Kislúcs (Majtán 1972, 248), 1927-1938, 1945-1948: Malá Lúč, Kis-Lúcs (Majtán 1972, 248), 1948-1960: Malá Lúč (Majtán 1972, 248). 2. Nagylúcs: 1248: Luche (VSOS. 1977, 197), 1250: Luchey (VSOS. 1977, 197), 1268: Lokluchey (VSOS. 1977, 197), 1295: Byke Luche, Chugud Luche, Superior Luche, Zylos Luche (VSOS. 1977, 197), 1394: Teberluche (VSOS. 1977, 197), 1447: Naglwche (VSOS. 1977, 197), 1773: Nagy-Lucse (Majtán 1972, 248), 1786: Nagy-Lucsche (Majtán 1972, 248), 1808: Nagy-Lúcse, Nagy-Löcs (Majtán 1972, 248), 1863: Nagylincs, Nagylucs (Majtán 1972, 248), 1873-1888: Nagylucs (Majtán 1972, 248), 1892-1920, 1938-1945: Nagylúcs (Majtán 1972, 248), 1927-1938, 1945-1948: Veľká Lúč, Nagy-

Lúcs (Majtán 1972, 248), 1948-1960: Veľká Lúč (Majtán 1972, 248), 1960-: Lúč na Ostrove, Lúcs (Majtán 1972, 247).

Macháza (Macov) – 1367: Machhaza (VSOS. 1977, 209), 1441: Keethmaczhaza (VSOS. 1977, 209), 1773: Maczhaza (Majtán 1972, 256), 1786: Maczhása (Majtán 1972, 256), 1863-1920, 1938-1945: Macháza (Majtán 1972, 256), 1927-1938, 1945-1948: Macov, Macháza (Majtán 1972, 256), 1948-: Macov (Majtán 1972, 256). A Mac szn.-nek és a brtokos személyraggal ellátott ház fn.-nek az összetétele. - A hatósági úton megállapított szlk. Macov 'Macháza' tudatos szlovákosítás eredménye (FNESz. II., 60).

Medve (Medved'ov) – 1252: Medwe (VSOS. 1977, 243), 1443: Medwe et Kendermedwe (VSOS. 1977, 243), 1472: utraque Medwe (VSOS. 1977, 243), 1484: Kysmedwe (VSOS. 1977, 243), 1773: Medve, Weisz-Kirchen (Majtán 1972, 264), 1786: Medwe, Weiskirchen (Majtán 1972, 264), 1808: Medve, Weisskirchen (Majtán 1972, 264), 1836-1948: Medve (Majtán 1972, 264), 1948-: Medved'ov (Majtán 1972, 264). Az alapjául szolgáló szn. a m. *medve* állatnévből való. - Az 1948-ban hatósági úton megállapított szlk. Medved'ov 'Medve' a magyar helységnév tükörfordítása (FNESz. II., 114).

Mórockarca (Morocove Kračany) – 1394: Morouch Janoskarcha, Morachocarshaa (VSOS. 1977, 58), 1773, 1808: Morocz-Karca (Majtán 1972, 207), 1786: Marocz-Karcscha (Majtán 1972, 207), 1863: Mosockartsa (Majtán 1972, 207), 1873: Morockarca (Majtán 1972, 207), 1877-1888: Moróckarca (Majtán 1972, 207), 1892-1920, 1938-1940: Mórockarca (Majtán 1972, 207), 1927-1938: Moravské Korčany, Móroc-Karca (Majtán 1972, 207). A megkülönböztető szerepű Móroc- előtag egy Móroc 'Móric' nevű birtokosra emlékeztet. A Karca nyelvi forrása a török qara 'fekete' származékában kereshető (FNESz. 1983, 318). - A szlk. Morocove Kračany 'Mórockarca' tudatos szlovákosítás eredménye (FNESz. II., 159).

Nagybodak (Bodíky) – 1773: Nagy –Bodak (Majtán 1972, 49), 1786: Nagy-Bodák (Majtán 1972, 49), 1808: Nagy-Bodák, Nagy-Bodágh (Majtán 1972, 49), 1863-1920, 1938-1945: Nagybodak (Majtán 1972, 49), 1927-1938, 1945-1948: Bodak (Majtán 1972, 49), 1948-1960: Bodíky (Majtán 1972, 49), 1960-: Bodíky, Nagybodak (Majtán 1972, 49). A *Bodak* hn. pusztasz. -ból keletkezett magyar névadással. A *Nagy-* előtag a Kisbodak előtagjával van korrelációban. - Az szlk. Bodíky 'Nagybodak' a magyarból való (FNESz. II., 177).

Nagymad (Mad) – 1773: Nagy-Mad, Nagy-Mád (Majtán 1972, 49), 1786: Mad, Nagy-Mad (Majtán 1972, 49), 1808: Nagy-Mád (Majtán 1972, 49), 1863, 1913, 1938-1945: Nagymad

(Majtán 1972, 49), 1873, 1892-1907, 1927-1938, 1945-1960: Mad (Majtán 1972, 49), 1877-1888: Mád (Majtán 1972, 49), 1920: Nagymad, Mad (Majtán 1972, 49), 1960-: Mad (Majtán 1972, 49). A Mad hn. puszta szn.-ből keletkezett magyar névadással. A Nagy- előtag a Kismad előtagjával van korrelációban. - A szlk. Mad 'Nagymad' a magyarból való (FNESz. II., 200).

Nagymagyar (Zlaté Klasy) – 1239: Mogor (VSOS. 1978, 353), 1281: Magari (VSOS. 1978, 353), 1352: Nogmagyar (VSOS. 1978, 353), 1354: Egyhazasmagyary (VSOS. 1978, 353), 1773: Nagy-Magyar, Grosz-Magendorff (Majtán 1972, 188), 1786, 1808: Gross-magendorf, Nagy-Magyar (Majtán 1972, 188), 1863-1913, 1938-1945: Nagymagyar (Majtán 1972, 188), 1920: Grossmagendorf (Majtán 1972, 188), 1927-1938: Vel'ký Mager, Nagy-Magyar (Majtán 1972, 188), 1948-1960: Rastice (Majtán 1972, 188), 1960-: Zlaté Klasy (Majtán 1972, 188). Az ómagyar *Megyer* törzsnévből keletkezett, tehát *Megyer* törzsbeliak településeire mutat. Az elsődleges névváltozat a vegyes hangrendű *mogyer* volt. Ebből két irányú hangrendi kiegyenlítődéssel *megyer* és *magyar* változat alakult ki. Törzsnévként a magas hangrendű *megyer*, a vezető törzs után megjelölt nép neveként viszont a mély hangrendű *magyar* változat állandósult. A Nagy- előtag megkülönböztető szerepű (FNESz. II., 200).

Nagymegyer (Vel'ký Meder) – 1268: Meger (VSOS. 1977, 277), 1369: Megere (VSOS. 1977, 277), 1379: Megyer (VSOS. 1977, 277), 1471: Naghmegyer (VSOS. 1977, 277), 1786: Megyer (VSOS. 1977, 277), 1808: Nagy-Megyer (Majtán 1972, 91), 1863-1913, 1938-1945: Nagymegyer (Majtán 1972, 91), 1920-1938: Vel'ký Meder, Nagy-Megyer (Majtán 1972, 91), 1948-1991: Čalovo (Majtán 1972, 91), 1991-: Vel'ký Meder, Nagymegyer (Zsigmond 2002, 243). Az ómagyar *Megyer* törzsnévből keletkezett, tehát *Megyer* törzsbeliak településeire mutat. Az elsődleges névváltozat a vegyes hangrendű *mogyer* volt. Ebből két irányú hangrendi kiegyenlítődéssel *megyer* és *magyar* változat alakult ki. Törzsnévként a magas hangrendű *megyer*, a vezető törzs után megjelölt nép neveként viszont a mély hangrendű *magyar* változat állandósult. A Nagy- előtag megkülönböztető szerepű (FNESz. II., 202).

Nagypaka (Vel'ká Paka) – 1205-1235: Paka (VSOS. 1978, 240), 1367: Ighazaspaka (VSOS. 1978, 240), 1388: Eghazaspaka (VSOS. 1978, 240), 1493: Naghpathaka (VSOS. 1978, 240), 1773: Nagy-Paka (Majtán 1972, 307), 1786: Nagy-Paka, Elő-Paka (Majtán 1972, 307), 1808: Nagy-Páka, Gross-Kapeln (Majtán 1972, 307), 1863-1913, 1938-1945: Nagypaka (Majtán 1972, 307), 1920-1938, 1945-1948: Vel'ká Paka, Nagy-Paka (Majtán 1972, 307), 1948-: Vel'ká Paka (Majtán 1972, 307). A Paka hn. puszta szn.-ből keletkezett magyar névadással. A

Nagy- előtag a Kispaka előtagjával van korrelációban. - A szlk. Veľká Paka 'Nagypaka' részfordítás a magyarból (FNESz. II., 204).

Nagyszarva (Rohovce) – 1250: Zarva (VSOS. 1977, 494), 1294: Magna villa Zorus (VSOS. 1977, 494), 1309: Sanctus Andreas (VSOS. 1977, 494), 1397: Nagzarwad, Nagzarua (VSOS. 1977, 494), 1410: Zenthandras (VSOS. 1977, 494), 1773, 1808: Nagy-Szarva (Majtán 1972, 355), 1786: Sarwa, Nagy-Sarwa (Majtán 1972, 355), 1863-1920, 1938-1945: Nagyszarva (Majtán 1972, 356), 1927-1938, 1945-1948: Veľká Sarva, Nagy-Szarva (Majtán 1972, 356), 1948-: Rohovce (Majtán 1972, 356). A Szarva hn. a m. R. Szarv 'vízmeder, völgy, árok elágazó része' fn. Birtokos személyraggal ellátott szarva alakjából keletkezett. A *Nagy-* előtag megkülönböztető szerepű. - Az 1948-ban hatósági úton megállapított szlk. Rohovce 'Nagyszarva' magyar mintát tükröz (FNESz. II., 211).

Nagyudvarnok (Veľké Dvorníky) – 1252: Vduornuk, Vduarnuk, Vduarnok (VSOS. 1977, 372), 1346: Nogwduornuk (VSOS. 1977, 372), 1773, 1808: Nagy-Udvarnok (Majtán 1972, 120), 1786: Nagy-Udwarnok (VSOS. 1977, 372), 1863-1920, 1938-1945: Nagyudvarnok (Majtán 1972, 120), 1927-1938, 1945-1948: Veľké Dvorníky, Nagy-Udvarnok (Majtán 1972, 120), 1948-: Veľké Dvorníky (Majtán 1972, 120). A *Nagy-* előtag megkülönböztető szerepű (FNESz. 447). Kialakulásakor királyi udvarnokok telepe volt (Zsigmond 2002, 222).

Nemesabony (Veľké Blahovo) – 1162-1172/1236: terra Oboni (VSOS. 1978, 242), 1239: Villa Oboni, terra Obony (VSOS. 1978, 242), 1240: tres ville Oboni (VSOS. 1978, 242), 1298: Fuloboni, Feloboni, Inferior Oboni (VSOS. 1978, 242), 1299: Felabony, Naghabon (VSOS. 1978, 242), 1312: Sykeabany (VSOS. 1978, 242), 1367: Pilathabony (VSOS. 1978, 242), 1425: Kysabany (VSOS. 1978, 242), 1505: Tothabany (VSOS. 1978, 242), 1511: Chukarabany (VSOS. 1978, 242), 1773: Nagy-Abony (Majtán 1972, 60), 1786: Nagy-Abány (Majtán 1972, 60), 1808: Nagy-Abony (Majtán 1972, 60), 1863-1907: Nagyabony (Majtán 1972, 60), 1913, 1938-1945: Nemesabony (Majtán 1972, 60), 1920: Nemesabony, Nagyabony, Kisbarányos, Molnárháza (Majtán 1972, 60), 1927-1938, 1945-1948: Veľký Aboň, Nagy-Abony (Majtán 1972, 60), 1948-: Veľké Blahovo (Majtán 1972, 60). A megkülönböztető szerepű Nemes- előtag kismemesi lakosságra utal. - Az 1948-ban hatósági úton megállapított szlk. Veľké Blahovo 'Nemesabony' tudatos szlovákosítás eredménye (FNESz. II., 227).

Nyárasd (Topolníky) – 1. Alsó-Nyárasd: 1113:Narias (VSOS. 1978, 170), 1291: Nayras (VSOS. 1978, 170), 1421: Nyarasd (VSOS. 1978, 170), 1773: Also-Nyarosd (Majtán 1972, 421), 1786: Alschó-Nyároschd (Majtán 1972, 421), 1808: Alsó-Nyárasd (Majtán 1972, 421), 1863-1920, 1938-1940: Alsónyárasd (Majtán 1972, 421), 1927-1938: Dolný Ňáražd, Alsó-Nyárasd (Majtán 1972, 421). 2. Felső-Nyárasd: 1421: Nyarasd, altera Nyarasd (VSOS. 1978, 170), 1434: Feel Niarasd (VSOS. 1978, 170), 1773: Pap-Nyárosd (Majtán 1972, 421), 1786: Pap-Nyároschd (Majtán 1972, 421), 1808: Felső-Nyárasd, Pap-Nyárasd (Majtán 1972, 421), 1873-1920, 1938-1945: Felsőnyárasd (Majtán 1972, 421), 1927-1938: Horný Ňáražd, Felső-Nyárasd (Majtán 1972, 421). 1940-1945: Nyárasd (Majtán 1972, 421), 1945-1948: Ňáražd (Majtán 1972, 421), 1948-: Topolníky (Majtán 1972, 421). A m. *nyáras* 'nyárfával benőtt hely, nyárfaerdő' fn. –d képyös származéka. - Az 1948-ban hatósági úton megállapított szlk. Topolčany 'Nyárasd' magyar mintát követ (FNESz. II., 251).

Nyékvárkony (Vrakúň) – 1. Várkony: 1260: Warkun (VSOS. 1978, 282), 1284: Warkon (VSOS. 1978, 282), 1773, 1808, 1863-1940: Várkony (Majtán 1972, 461), 1786: Warkony (Majtán 1972, 461), 1940-1948: Nyékvárkony (Majtán 1972, 461), 1948-: Vrakúň (Majtán 1972, 461). 2. Nyék: 1242:Nyek (VSOS. 1978, 282), 1279: Nach (VSOS. 1978, 282), 1280: Neek (VSOS. 1978, 282), 1773, 1786, 1808, 1863-1907: Nyék (Majtán 1972, 461), 1913, 1938-1940: Csallóköznyék (Majtán 1972, 461), 1920: Csallóköznyék, Nyék (Majtán 1972, 461), 1927-1938: Nekyje na Ostrove (Majtán 1972, 461). *Nyék* nevében törzsnevet őriz, ami a korai megtelepülésre utal. (Zsigmond 2002, 263). Ősi kun település, a Guth-Keled nemzetségbeli Amade család ősi uradalmához tartozott (Zsigmond 2002, 265). Az 1948-ban hatósági úton megállapított szlk. Vrakúň 'Nyékvárkony' tudatos szlovákosítás eredménye.

Olgya (Ol'dza) – 1239: Ogia (VSOS. 1977, 343), 1251: Ovga (VSOS. 1977, 343), 1275: Ougcha (VSOS. 1977, 343), 1281: Owgia, Ogia (VSOS. 1977, 343), 1287: Ovgea, Ovgya (VSOS. 1977, 343), 1304: Kusoga (VSOS. 1977, 343), 1318: Olgya (VSOS. 1977, 343), 1492: Ogyan (VSOS. 1977, 343), 1773, 1786, 1808, 1863-1948: Olgya (Majtán 1972, 296), 1948-: Ol'dza (Majtán 1972, 296). Puszta szn.-ből keletkezett magyar névadással. - Az 1948-ban hatósági úton megállapított szlk. Ol'dza 'Olgya' tudatos szlovákosítás eredménye (FNESz. II., 274).

Ollétejed (Mliečany) – 1773: Ollé-Tejed (Majtán 1972, 391), 1786: Oelle-Tejed (Majtán 1972, 391), 1808, 1863: Ölle-Tejed (Majtán 1972, 391), 1873-1920, 1938-1945: Ollétejed (Majtán 1972, 391), 1927-1938, 1945-1948: Ollé-Tejed (Majtán 1972, 391), 1948-1960: Mliečany (Majtán 1972, 391).

Padány (Padáň) – 1254-5: Padan (VSOS. 1977, 365), 1260: Nagy Padan (VSOS. 1977, 365), 1272: Podan (VSOS. 1977, 365), 1351: Kyspodan (VSOS. 1977, 365), 1773, 1786, 1808: Nagy-Padány (Majtán 1972, 306), 1863: Nagypadány (Majtán 1972, 306), 1873-1948: Padány (Majtán 1972, 306), 1948-: Padáň (Majtán 1972, 306). Etimológiája nincs tisztázva. Pusztasz. -ból való származtatásának lehetősége vizsgálatra szorul. Szláv eredeztetése elfogadhatatlan. A szlk. Padáň 'Padány' a magyarból való (FNESz. II., 306).

Pinkekarcsa (Pinkove Kračany) – 1395: Pinkekarcha (VSOS. 1977, 58), 1773, 1808: Pinke-Karcsa (Majtán 1972, 207), 1786: Pinke-Karcscha (Majtán 1972, 207), 1863: Pinkakartsa (Majtán 1972, 207), 1873-1920, 1938-1948: Pinkekarcsa (Majtán 1972, 207), 1927-1938: Pinkove Korčany, Pinke-Karcsa (Majtán 1972, 207). A Karcsa nyelvi forrása a török qara 'fekete' származékában kereshető (FNESz. 1983, 318).

Pódafa (Povoda) – 1332: Polda Ety (VSOS. 1977, 121), 1773: Pódafa, Podafa (Majtán 1972, 220), 1786, 1808, 1888: Podafa (Majtán 1972, 220), 1863-1882, 1892-1940: Pódafa (Majtán 1972, 220), 1948-: Povoda, Pódafa (Majtán 1972, 220). A *Polda* szn.-nek és a birtokos személyranggal ellátott *falú* fn.-nek az összetétele. Az utótag idővel fá-ra rövidült. Az 1948-ban hatósági úton megállapított szlk. - Povoda 'Pódafa' szlovákosítás eredménye (FNESz. II., 356).

Pozsonycsákány (Čakany) – 1254: Chakan (VSOS. 1977, 277), 1773: Csákány (Majtán 1972, 90), 1786: Cschákány (Majtán 1972, 90), 1808: Csákány, Knitteldorf (Majtán 1972, 90), 1863-1913: Csákány (Majtán 1972, 90), 1913, 1938-1945: Pozsonycsákány (Majtán 1972, 90), 1920: Kleiterdorf, Knitterdorf (Majtán 1972, 90), 1927-1938, 1945-1948: Čakany, Csákány (Majtán 1972, 90), 1948-: Čakany (Majtán 1972, 90). Pusztasz. -ból alakult magyar névadással. Az alapjául szolgáló szn. valószínűleg török eredetű, s etimológiailag azonos a m. Csákány fn. előzményével (FNESz. I., 301). A megkülönböztető szerepű *Pozsony*- előtag a megyei hovatartozással kapcsolatos (FNESz. II., 370). - Az 1948-ban hatósági úton megállapított szlk. Čakany 'Pozsonycsákány' tudatos szlovákosítás eredménye (FNESz. I., 301).

Pozsonyeperjes (Jahodná) – 1539: Eperyes (VSOS. 1977, 502), 1773: Eperjes (VSOS. 1977, 502), 1808, 1863-1907, 1927-1938, 1945-1948: Eperjes (Majtán 1972, 166), 1786: Eperies (Majtán 1972, 166), 1913, 1938-1945: Pozsonyeperjes (Majtán 1972, 166), 1920: Bratislavský Eperješ (VSOS. 1977, 502), 1948-: Jahodná, Eperjes, Pozsonyeperjes (VSOS. 1977, 502). Az Eperjes hn. a m. *eper* – R. eperj 'földieper, számóca' –s képzős származéka. A megkülönböztető szerepű *Pozsony*- előtag a megyei hovatartozással kapcsolatos. - Az 1948-ban hatósági úton megállapított szlk. Jahodná 'Pozsonyeperjes' fordítás a magyarból (FNESz. II., 370).

Sárosfa (Blatná na Ostrove) – 1286: Saralia (VSOS. 1977, 167), 1773: Sárosfa (VSOS. 1977, 167), 1786: Schároschfa (Majtán 1972, 60), 1808: Sárosfalva, Sárosfa (Majtán 1972, 60), 1863-1920, 1938-1945: Sárosfa (Majtán 1972, 60), 1927: Blatná na Ostrove (VSOS. 1977, 167), 1927-1938, 1945-1948: Blatná na Ostrove (Majtán 1972, 60), 1948-: Blatná na Ostrove (Majtán 1972, 60). A *Sáros* víznévnek és a birtokos személyraggal ellátott *falu* fn.-nek az összetétele. Az utótag idővel *-fá*-ra rövidült. – A hatósági úton megállapított szlk. Blatná na Ostrove 'Sárosfa' tkp. értelme Csallóközsáros (FNESz. II., 454).

Sárrét (Blahová) – „A sziget északnyugati laposabb, vízjárta területét hajdanán Sárrétnek vagy Sár földnek mondták. Ezen a területen az idők folyamán számos pusztta és major keletkezett, ezek közül a nagybirtokokat az 1921. Évi csehszlovák földreform kapcsán felosztották cseh, morva és szlovák telepesek között, akik 1925-ben egy kolóniát, telepesközséget hoztak létre Blahová Dedina (Sárrétpusztta) néven, s mely az idők folyamán Blahovára (Sárrét) egyszerűsödött (Zsigmond 2002, 274).“

Sikabony (Malé Blahovo) - 1773: Sik-Abony (Majtán 1972, 391), 1808: Kis-Abony, Sik-Babony (Majtán 1972, 391), 1863: Kisabony, Sikabony (Majtán 1972, 391), 1873-1920, 1938-1945: Sikabony (Majtán 1972, 391), 1927-1938, 1945-1948: Malý Aboň, Sik-Abony (Majtán 1972, 391), 1948-1960: Malé Blahovo (Majtán 1972, 391).

Siposkarcsa (Šipošove Kračany) – 1447: Sypwskarcha (VSOS. 1977, 58), 1453: Siposkarcha a. n. Kyskarcha (VSOS. 1977, 58), 1773, 1808: Sipos-Karcsa (Majtán 1972, 207), 1786: Schiposch-Karcscha (Majtán 1972, 207), 1863: Siposkartsa (Majtán 1972, 207), 1873-1882: Siposkarcsa (Majtán 1972, 207). A megkülönböztető szerepű Sipos- előtag a Sipos csn.-vel azonos. A Karcsa nyelvi forrása a török qara 'fekete' származékában kereshető (FNESz. 1983, 318). - A szlk. Šipošove Kračany 'Siposkarcsa' szlovkosított alakja (FNESz. II., 477).

Solymoskarcsa (Jastrabie Kračany) – 1326: Solumus, Solyumus (VSOS. 1977, 91), 1773: Solmos (Majtán 1972, 208), 1786: Scholymosch (Majtán 1972, 208), 1808: Solymos-Karcsa (Majtán 1972, 208), 1863: Solymoskartsa (Majtán 1972, 208), 1873-1920, 1938-1940: Solymoskarcsa (Majtán 1972, 208), 1927-1938: Jastrabie Korčany, Solymos-Karcsa (Majtán 1972, 208). A m. R. *solymos* 'solymász' foglalkozásnévből keletkezett. Solymászok településére utal. A Karcsa nyelvi forrása a török *qara* 'fekete' származékában kereshető (FNESz. 1983, 318). - A szlk. Jastrabie Kračany 'Solymoskarcsa' tudatos szlovákosítás eredménye (FNESz. II., 482).

Somorja – 1238: ecclesia Sancte Marie (VSOS. 1978, 119), 1285: Villa Sancte Marie (VSOS. 1978, 119), 1287: Zenthmarya (VSOS. 1978, 119), 1383: Samaria (VSOS. 1978, 119), 1406: Sand Marein (VSOS. 1978, 119), 1513: Samaria a. n. Zenth Maria (VSOS. 1978, 119), 1786: Ssamorin (VSOS. 1978, 119), 1808: Somorja, Samaria, Sancta Maria, Sommerein, Sumerein, Samorýn (Majtán 1972, 401), 1863-1913, 1938-1945: Somorja (Majtán 1972, 401), 1920: Šamorýn (Majtán 1972, 401), 1927-1938, 1945-1948: Šamorín, Somorja (Majtán 1972, 401), 1948-: Šamorín (Majtán 1972, 401). A helységet temploma védőszentjéről, Szűz Szent Máriáról nevezték el. - A szlk. Šamorín 'Somorja' közvetlen előzménye a ném. Sommerein 'ua' (FNESz. II., 488).

Szap (Sap) – 1289: Inferior, Superior Zopy (VSOS. 1977, 367), 1456: Alsozap, Felsezap (VSOS. 1977, 367), 1468: Kyszap, Kyssaap (VSOS. 1977, 367), 1473: Dyenezap a. n. Kyszap (VSOS. 1977, 367), 1486: Naghzaap a. n. Alsozaap (VSOS. 1977, 367), 1773, 1808, 1863-1948: Szap (Majtán 1972, 307), 1786: Sap (Majtán 1972, 307), 1948-1990: Palkovičovo (Majtán 1972, 307), 1990-: Sap, Szap (Zsigmond 2002, 287). Puszta szn.-ből keletkezett magyar névadással (FNESz. II., 524).

Szentmihályfa (Michal na Ostrove) – 1337: Zenmihal (VSOS. 1977, 243), 1773: Sz[ent]-Mihalyfa (Majtán 1972, 268), 1786: Sent-Mihályfa (Majtán 1972, 268), 1808: Szent-Mihályfa (Majtán 1972, 268), 1863-1920, 1938-1945: Szentmihályfa (Majtán 1972, 268), 1927-1938, 1945-1948: Svätý Michal, Szent-Mihályfa (Majtán 1972, 268), 1948-1960: Svätý Michal (Majtán 1972, 268), 1960-: Michal na Ostrove (Majtán 1972, 268). A hn. előtagja a falu templomának védőszentjére, Szent Mihály arkangyalra utal. Az utótag a birtokos személyraggal ellátott falu fn., amely idővel –fá-ra rövidült. - Az 1960-ban hatósági úton megállapított szlk. Michal na Ostrove 'Szentmihályfa' tkp. értelme Csallóközmihály (FNESz. II., 564).

Tejfalú (Mliečno) – 1283: Villa Tymothei (VSOS. 1977, 257), 1298: Theyfalua, Teyfalú (VSOS. 1977, 257), 1342: Mylchdorf (VSOS. 1977, 257), 1348: Villa Lactis (VSOS. 1977, 257), 1351: Teyfolua (VSOS. 1977, 257), 1773: Teifalu, Milhdorf (Majtán 1972, 273), 1786: Milchdorf, Tejfalú (Majtán 1972, 273), 1808: Tejfalú, Milchdorf, Mléčno (Majtán 1972, 273), 1863: Téjfalú (Majtán 1972, 273), 1873-1913, 1938-1945: Tejfalú (Majtán 1972, 273), 1920: Mléčno (Majtán 1972, 273), 1927-1938, 1945-1948: Mliečno (Majtán 1972, 273), 1948-: Mliečno (Majtán 1972, 273).

Tonkháza (Tonkovce) – 1863-1948: Tonkháza (Majtán 1972, 484), 1948-1960: Tonkovce (Majtán 1972, 484). A *Tonk* szn.-nek és a birtokos személyraggal ellátott *ház* fn.-nek az összetétele. - Az 1948-ban hatósági úton megállapított szlk. Tonkovce 'Tonkháza' tudatos szlovákosítás eredménye (FNESz. II., 662).

Úszor (Kvetoslavov) – 1230: Vzor (VSOS. 1977, 124), 1282: Vzur (VSOS. 1977, 124), 1290: Wozor (VSOS. 1977, 124), 1294: Zor (VSOS. 1977, 124), 1773, 1786, 1808: Uszor, Austern (Majtán 1972, 222), 1863-1882: Uszor (Majtán 1972, 222), 1888-1920, 1938-1945: Úszor (Majtán 1972, 222), 1927-1938, 1945-1948: Úzor, Úszor (Majtán 1972, 222), 1948-: Kvetoslavov (Majtán 1972, 222). Puszta szn.-ből magyar névadással. - Az 1948-ban hatósági úton megállapított Kvetoslavova 'Úszor' hn.-hez 1 szlk. Kvetoslav szn. (FNESz. II., 709).

Vajka (Vojka nad Dunajom) – 1186: Vayka (VSOS. 1978, 278), 1254-55: Woyka (VSOS. 1978, 278), 1773, 1808, 1863, 1882-1920, 1938-1940: Vajka (Majtán 1972, 458), 1786: Wajka (Majtán 1972, 458), 1873-1877: Vajka és Szigetei (Majtán 1972, 458), 1927-1938: Vajka nad Dunajom, Duna-Vajka (Majtán 1972, 458), 1940-1948: Vajkakeszölcés (Majtán 1972, 458), 1948-: Vojka nad Dunajom (Majtán 1972, 458). Puszta szn.-ből keletkezett magyar névadással. Az alapjául szolgáló szn. azonos lehet Bajka hn. szn.-i előzményével, s attól b-v különülhetett el. - A szlk. Vojka nad Dunajom 'Vajka' első néveleme a magyarból való, hangalakját 1948-ban szlovákosították Vajka-ról Vojka-ra (FNESz. II., 724).

Vásárút (Trhová Hradská) – 1245/1629: Vásárút(?) (VSOS. 1978, 186), 1399: Vyfalú (VSOS. 1978, 186), 1406: Vykwrtth vel Vywasarhel seu Wasarvth (VSOS. 1978, 186), 1773: Vasáruth (Majtán 1972, 282), 1786: Wáschárút (Majtán 1972, 282), 1808, 1863, 1892-1920, 1938-1945: Vásárút (Majtán 1972, 282), 1873-1882: Vásárut (Majtán 1972, 282), 1888: Vásárút (Majtán 1972, 282), 1927-1938, 1945-1948: Trhová Hradská, Vásárút (Majtán 1972, 282), 1948-1960: Trhová Hradská (Majtán 1972, 282). A m. R. vásárút 'országút, vásárra

járóktól használt út' fn.-ből keletkezett. - A hatósági úton megállapított szlk. Trhová Hradská 'Vásárút' tükörfordítása. (FNESz. II., 746).

Vitény (Bellova Ves) - „Az 1921. évi csehszlovák földreform kapcsán e területen már létező számos puszta és major közül a nagybirtokokat felosztották cseh, morva és szlovák telepesek között, akik 1923-ban egy kolóniát, telepesközséget hoztak létre Bellova Ves (Vitény vagy akkori nevén Vitény-puszta) néven (Zsigmond, 2002, 296).”

Vörösmajor (Hviezdoslavov) – „Az 1921. évi csehszlovák földreform kapcsán, a közigazgatásilag Csütörtök és Béke községhez tartozó számos puszta és major közül a nagybirtokokat felosztották cseh, morva és szlovák telepesek között, akik 1921-ben Hviezdoslavov (Vörösmajor) néven új telepes-közösséget hoztak létre (Zsigmond, 2002, 299).”

Resume

The investigation of name origins, the motivation and reasons for the chosen naming are the most valuable and colorful parts of the linguistics (KÁZMÉR 1993, 18). This statement is also true for the whole field of the onomastics, including toponym investigation.

The reason, why I have chosen the investigation of the settlement names in the district of Dunaszerdahely as the topic of my thesis is, that as the citizen of Rye Island (Csallóköz) and the member of the Highland Hungarian community I think it is important to know the history and the name origins of the surrounding towns and villages.

At the beginning of my thesis I worked up a brief overview of the onomastics, place-name research history as well as about the history of the investigated area. In one chapter I am mentioning the colonization during the first Czechoslovak Republic, because between the examined place-names a few colonial villages can be also found. The main topic of my study is the semantic and functional analysis of the settlement names, which is based on the categorization of Istvan Hoffmann, who can be considered as the most recognized expert of the investigated topic. Hoffmann's novel processing represents a new approach in settlement name categorization. This novel approach is based on the summarization, examination of the usability and disadvantages of his predecessors work, and the goal was the creation of a new system, which can be used for processing a large number of mikrotoponym materials and studies (HOFFMANN 2007, 41). He is considering the part-name as the basic of the structural analysis. The next chapter of my thesis contains the analysis of the toponyms in the district of Dunaszerdahely, including one- and two-element toponyms (functional division) and the semantic part, based on the work of Loránd BENKŐ. For the lexical-morphological and historical analysis as the basis Laszlo Angyal's study was taken. The final part of my TDK thesis contains the database, where the official Slovak and Hungarian settlement names are listed, also with their historical versions in chronological order. This database can be considered as the main part of my work, as it represents the basis for the functional-semantic and lexical-morphological aspects of analysis. Only few researchers have so far dealt with this type of research of Highland's toponyms. From the studies I would like to highlight the work of Tamás TÖRÖK: *"Települések az Alsó-Ipoly mentén"* and László ANGYAL: *"Szinkrón nyelvészeti módszerek alkalmazása a helynévkutatásban"*, which provide a comprehensive analysis of the region's place-names.

Felhasznált irodalom

Angyal László: *Magyar-szlovák névpárok vizsgálata Nógrád megye helységneveinek köréből.* Alkalmazott Nyelvészeti Közlemények, Miskolc, V. évfolyam, 1. szám, (2010) pp. 35-42.

Angyal László: *Szinkron nyelvészeti módszerek alkalmazása a helységnévkutatásban,* Fórum Társadalomtudományi Szemle, XI. évfolyam 2009/2, 83-94. p. , Somorja.

Bauko János: *A szlovák névtudomány múltja és jelene.* Névtani Értesítő 30. 2008: 185-93.

Benkő Lóránd: *A Nyárádmente földrajzi nevei,* Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest, 1947.

FNESz.: Kiss Lajos: *Földrajzi nevek etimológiai szótára.* 1–2. köt. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1988.

GYÖRFFY György: *A magyar törzsi helynevek.* In Mikesy Sándor (szerk.): *Név-tudományi vizsgálatok. A Magyar Nyelvtudományi Társaság Névtudományi Konferenciája 1958.* Budapest, 27–34. p.

GYÖRFFY György: *István király és műve.* Gondolat Kiadó, Budapest, 1977, ISBN 963-280-360-4.

Hajdú Mihály: *Magyar tulajdonnevek.* Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1994, ISBN 963 18 5509 4.

Hoffmann István, Tóth Valéria: *Helytörténeti tanulmányok 1.* Debrecen: DE Magyar Nyelvtudományi Tanszék, 2004, ISBN 963 472 812 X.

Hoffmann István, Tóth Valéria: *Helytörténeti tanulmányok 2.* Debrecen, 2006, ISBN 978 963 473 029 3.

Hoffmann István: *Helynevek nyelvi elemzése.* Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2007, ISBN 978 963 7094 67 5.

Kálmán Béla: *A nevek világa.* Csokonai Kiadó, Debrecen, 1996, ISBN: 963025977x.

Karácsonyi János: *A magyar nemzet honalapítása 896–997.* Históriaantik Könyvesház Kiadó, 2010, ISBN 5990000590241.

KÁZMÉR MIKLÓS: Régi magyar családnevek szótára. XIV-XVII. század, Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest, 1993, ISBN 978-963-284-125-0.

Kiss Lajos: *Korai magyar helységnévtípusok*. In Kovács László–Veszprémy László (szerk.): *Honfoglalás és nyelvészet*. Budapest, Balassi Kiadó, 177–185. p., 1997.

Klaudy Kinga 2002. *Bevezetés a fordítás gyakorlatába*. Budapest, Scholastica.

Kristó Gyula: *Tanulmányok az Árpád-korról*. Magvető, Budapest, 1983, ISBN 0002205.

MAJTÁN, Milan: *Názvy obcí na Slovensku za ostatných dvesto rokov*. Bratislava, Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1972.

Presinszky Lajos: *Múltunkról a jelennek – Alistál, Felistál, Tőnye*. Wanted desinge, Somorja, 2004, ISBN: 80-969096-5-7.

Püspöki Nagy Péter: *A Csallóköz neveiről*. Kiadja Győr-Sopron Megye Levéltára, Győr, 1989, ISBN 9637228004.

Simon Attila: *Telepesek és telepes falvak Dél-Szlovákiában a két világháború között*, Fórum Kisebbségkutató Intézet, Somorja, 2009, ISBN 978-80-89249-27-5.

Tóth Valéria: *Településnevek változástipológiája*. Debrecen, 2008, ISBN 978-963-473-181-8.

Török Tamás 2008. *Ipoly mente helynevei*. Doktori disszertáció. Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem.

Török Tamás: *Települések az Alsó-Ipoly mentén*, II. Nemzetközi Tudományos Konferencia SJE, Komárom, 2010.

Varga Imre: *Szülföldem, Csallóköz*. Madách Könyvkiadó, Bratislava 1989, ISBN 963 07 5025 2.

VSOS. : *Vlastivedný slovník obcí na Slovensku 1977–1978*. 1–3. zv. Bratislava.

Zsigmond Tibor, Ľubomír Navrátil, Vladimír Banič, Dušan Rajský, Peter Áč, Vladislav Kmeť: *A Csallóköz szívében Dunaszerdahelyi járás*. Dunaszerdahely: NAP Kiadó, 2002. 351p. ISBN 80-85509-33-4.